Է. ՏԱՐԻ | ԹԻՒ 2,166 | Կ. ՊՈԼԻՍ, 1903 ՀՈԿՏ. 31 — 13 ՆՈՅԵՄԲԵՐ | 23 ՇԱՊԱՆ, 1321 — 31 ԹԵՇ. ԵՒ. 1319 | ՈՒՐԲԱԹ

بوزانتیون
اینجه یومی وسیاسی غزته، صاحب امتیاز ومدیر مسئولی
بوزانت کچیان
مطبعه و اداره خانه سی باب عالی جاده سنده ۲۳-۲۵ نومرولی
دائره مخصوصه ده در

Բիւզանդիոն

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԲԻՒԶԱՆԴ ՔԷՉԵԱՆ

PUZANTION
Journal Arménien Quotidien, Politique, Financier et Littéraire
Directeur-Propriétaire
PUZANT KÉTCHIAN
Bab-Ali Djaddéssi, № 23-25
CONSTANTINOPLE

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ | ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՏԱԿԱՆ

ՊՏՈՅՏՆԵՐ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ

ԺԵԼՈՒԵՏԵԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹԻՒՆ

Ճամբորդելը տխուր է.
ՏԻԿԻՆ ՏԸ ՍԹԱԼ

Իր գիրքով, կլիմայով և կանանչազարդ, նկարէն, ու գեղածիծաղ ափերով ; չքնաղ Վոսփորը կ'յիշեցնէ Ժընեւ, ինքն ալ, կարգ մը վերապահումներով և համեմատութիւնները պահելով, հեռու չէ սիրուն ու գրաւիչ մէկ մանրանկարն ըլլալէ եզական մեր մայրաքաղաքին :

Պոլսոյ անհման, անգնահատելի աղուորութիւններուն մէջ ծնած, մեծցած ու ապրած, ա՛լ գրեթէ վարժուած ու անտարբեր ենք անոր նկատմամբ : Անգամ մը դուրս ելնալ պէտք է, հեռանալու է անկէ, չտեսնելու է զայն, իմանալու համար անոր կարօտը, չափելու համար անոր յարգն ու արժէքը, ինչպէս հարուստ մը՝ որ երբեք պիտի չգիտնայ արժէքն այնչափ՝ որչափ պիտի գիտնար, եթէ հարստանալէ առաջ կամ վերջն աղքատ եղած ըլլար :

Հին ու նոր աշխարհներու ամէնէն հրաշալի ու մեծահամբաւ կեդրոնները ու մայրաքաղաքները պտըտեցէք և սակայն մինչ պիտի մնաք աշխարհի երկու մեծ, պատմական ու նշանաւոր մասերը, Ասիան ու Եւրոպան ճարմանդող Բնութեան չքնաղակերտ, չնաշխարհիկ այն գոհարը որ Պոլիս կ'կոչուի :

Բաղդատեցէք ու ոչինչ պիտի գտնաք անոր չափ մեծվայելուչ, չքնաղշուք, դրախտային :

Եւ այս՝ չէ՛ թէ անոր համար որ մեր ծննդավայրն է ան, ընդհակառա՛կը, քանի որ օտարները իրենք, ամէնէն աւելի հիացումով է որ կ'սնդեն աստ ճշմարտութեան վրայ և բերաննին վրայ չի գար անոր վրայ խօսած ատեննին, սկսելով մածանուն Բիէռ Լօթիէն մինչեւ յետին անցորդը :

Զուիցերիոյ դշխոյն ալ, իրեն յատուկ անկրցատրելի բան մը, գեղեցկան, աննկարագրելի հմայք մը ունի : Իսկ իմ մասամբ հոս, տարօրինակ կերպով խառնաշփոթ, յուզումնալից եղաւ և առջի երկու օրերուն ապառնութիւնը զոր ունեցայ, իր դալարագեղ կիսալուսնակին մէջ, Լեմանի կանանչ լեռնադոյն ջուրերուն եզրը, անբաղդատելի, անմոռանալի, գեղադաշն պիտի մնան միշտ, աստանդական ճամբորդութեանս յիշատակներուն մէջ : Արագ արագ փոխուող ու իրար գլող, գունագեղ ու նորօրինակ պատկերներու, ցնցող ու ցանցնող զգայութիւններու, չքեղ ու զարմանալի տեսարաններու տողանցութիւն մը ամբողջ, այդ քանի մը ժամերը, առջի երկու օրերուն՝ ուր ժայռէ ժայռ, գահավէժէ գահավէժ, ցնորքէ ցնորք ինկալու, թաւալելու պէս եղայ, լին, անըմբռնելի, խաբուսիկ ու դողահար տպաւորութիւն մը կ'ունենայ մարդ անծանօթին առջեւ :

Լօզանի շրջակայ խորհրդաւոր անտառներուն, լեռներուն, ծերպերուն մէջը անվերջ թափառումներէ ու Սիմեալի բարձունքէն, Ուշիի ափունքէն համդիստութիւն Սավոյայի ու Ալպեաններու լեռնակուռակ երկնակարկառ ու մոգական տեսարանին առջեւ թոյլ, երազուն ու հանդարտ երկու շաբաթ մը ապրելէս ետքը, երկաթուղին կ'գրկէ զիս նորէն և մէկ ժամէն քիչ աւելի տեւող խելայեղ վազքէ մը ետքը, զիս Լեմանի գլխոյին ծոցը կ'նետէ : Կայարանէն դուրս, ինքզինքս աղմկալի քաղաքի մը քարայատակին վրայ կ'գտնամ, սարսափահար ու շլմորած : Լէման կ'տարածուի, կ'լայննայ, կ'գալարի հեռուն, դալու, նեղնալու ու սողոսկելու համար, հոս, մինչեւ ցամաքին կիսաշրջանակաձեւ, աղեղնաձեւ բացուածքը, որուն ճիշդ մէջտեղէն կ'ճեղքէ և յանկարծ կ'պոռթկայ փականքներուն մէջէն, քովէն ու վրայէն կ'հոսի, կ'սուրայ, աղեղէն մղուած նետի մը պէս թռելով, Ռօնի փրփրալից անկողինին վրայէն : Մօն—Պլանի փառաւոր կամուրջը, աղեղին լարը կ'կազմէ և հոն կեցած՝ առաջին անգամ չորս դիս կ'նայիմ :

Ետիս քաղաքը կ'տարածուի, վէտ ի վէտ, հանգստաւէտ, ժամացոյցի աշտարակներով, եկեղեցիի զանգակատուններով, բարձրաբերձ շէնքերու տանիքներով ու անհամար ծխնելոյզներով սիրապետուած, կոտրատուած, ալեծուփ : Ռուսոյի կղզեակը, առջին, ջուրին մէջտեղը, կամուրջներով ցամաքին կապկպուած, ուր մարմարէ հաստարմատներով կազմուած պատուանդանի մը վրայ, զառամ ծառերու շուքապատուածին տակ, հսկայ փիլիսոփային խոհուն գլուխը կ'ուրուագծուի, նուրբ, հակած, պատկառելի, պրօնզէ նստուկ արձանի մը վերեւ : Երկու քովերէս, աղեղին թեւերը կ'երկարին, ունելիի մը կամ մագնէտի մը թեւերուն պէս զուգահեռական, ուղիղ, երկար, դէմ դէմի, Վոսփորի ափերուն նմանակ : Կանանչութիւններու, անտառակներու, պարտէզներու, փարքերու գլխիւ յղփանք մը, շռայլութիւն մը, պոռթկում մըն է ամբողջ այդ զոյգ շարքը՝ հովասուն ու հովանուտ վիլլաներուն համաչափօրէն հեռաւոր կճակիտումովը դուարթուն ու խայտանքոտ, որ կ'երկարի անծայր, հեռաւոր, անտեսանելի, գիշերը՝ իր վեհաշուք մարմարէ քարափներուն սառափէ ճակտին վերեւ կրելով, ելեկտրական լոյսերու խիտ ու խիտ համաստեղութեան ոսկի սանտրը :

Արեւը կ'փայլի կիզիչ, վերը, հալած կապոյտին մէջ՝ որ կապարի գոյն ունի, վարը՝ դողդղէ կանանչ ալեակներուն մէջ ցոլանալով : Մեծ ու պզտիկ, ձիւնափայլ ու սեւամորթ ամպերու խմբակներ կ'թափառին երկինքին երեսը, ուղեկորոյս ու սպառնագին, հեռաւոր գագաթներուն ետեւէն անցնելով դառնալով, դարմանակալ թշնամիներու պէս : Բոլորշի գոլորշիներ կ'ծխիթլուռկուին մօտ լեռներուն վրայ, պատառ պատառ ու գզուած, չողչողուն չղարշներու պէս : Բարձունքներուն կանանչ մազոտ կուրծքերը կ'բացուին ու կ'գոցուին, այդ երազային համդերձանքին քմահաճոյքներուն անձնատուր, գլուխին՝ մերկ, մշտապէս ծածկած կանանչ ու ճերմակ մուշտակներու պատառմներուն մէջ : Բազմաթիւ դրօշակներու հետ, կամուրջին մէջտեղը կեցած, աշխարհահռչակ, երկնաբերձ ու յաւէտ երազուած Մօն—Պլանի ամպածրար ու ձիւնապսակ գլուխը կ'խուզարկենք նայուածքով, մօտակայ լեռներու խիտ շրջանակի մը ետեւէն : Մշուշներու մէջէն կ'երեւակայենք տեսնալ զայն ճերմակ, ալեւոր, արծաթային, և այս ատեն, —աշունի այս սկզբնաւորութեան, —երբ դեռ ամառը կ'յապաղի դանդաղօրէն, ծուլօրէն, ձիւնին յիշակոչումը և զայն տեսած ըլլալու ինքնապատրանքը պայծ ու սարսռագին հաճոյք մը կուտայ մեզի ամենուս, primeur-ի մը պէս :

Ցանկարծ, բայց յանկարծ, առանց փոխանցումի, արեւը կ'խափանի, կ'խաւարի, լեռներուն մօտ հորիզոնին ետեւէն պոռթկացող ուռեցուրած ու մորոտ ամպերուն ետին և խառաշունչ հով մը, դայրագին քամի մը, կծու ցուրտ մը, չես գիտեր ո՛ւրկէց կամ ո՛րչափ ատենի մէջ կը փրթին, կ'քակուին, կ'պայթին, ռումբերու պէս : Ամէնէն մօտ լեռնակները անգամ կ'անհետանան մեր տեսողութեան առջեւէն, կ'հալին, կ'ջնջուին, խոյս կուտան : Ալիքները, պզտիկ պզտիկ, կատղած բերաններու պէս խածնող ու թուքոտ, իրարու վրայ ինալով կ'ճերմկցնեն, ակնթարթի մը մէջ, բայց կանանչ տարածութիւնը ժպտուն ծովակին, եզերքի խիտ կանանչ մորակին, մկրատին մէջտեղը սեւցուած, փրփրալից, ժայթքուն : Փոշիի ամպեր կ'ծրարեն քաղաքը, իրենց բոլորաձեւ վերամբարձումին մէջ : Կէս մթութիւն մը, դեռ ցորեկ ատեն, տաղնապին արհաւիրքը կ'շեշտէ : Կ'աճապարենք քաղաք մտնալու :

Կիրակի իրիկուն է : Հակառակ օդին զայրոյթին, տարերքներու խառնաշփոթութեան, ժողովուրդը խմբովին փողոց թափած է : Հեռաւոր զբօսարշաւներէ, թատրոններէն, Վէլօտրոմէն, շոգենաւներէն անթիւ բազմութիւն մը խռնիթի պէս կ'վազէ, հովէն ու ծովէն մորակուած և ընչաքաղց կ'թափի գլխաւոր հրապարակներուն վրայ ու կողմնակի փողոցներուն մէջ : Թրամները, կառքերը կանգ կ'առնեն : Ճամբաները անանցանելի կ'դառնան : Մարդկային սեւ հոսանք մը կ'տարուբերի, կ'վէտվէտի, կ'ալեծփի : Գիշերային համդեստներ, հանրային խրախճանքներ են սարքուած ամէն կողմ ու դիւթական լուսավառութիւններ պալատան համանմանապատկերի մը կ'վերածեն քաղաքին ամբողջութիւնը : Ժողովուրդը ոգեւոր, վառվռուն, բազմաժխոր, լեւ լեւի, կ'երգէ, կ'խաղայ, կ'պոռայ, կ'կանչէ, կ'սուլէ, կ'ծաղրէ, կ'ծափահարէ, կ'խնդայ ու այլանդակ ձայներ կ'հանէ, բարեկենդանի գիշերուան մը պէս :

Սաւար գիշեր է հիմայ : Հովը բոլոր գլխարկները կ'մռցնէ, նոյն իսկ ամէնէն նաղ փողոցներուն մէջ, գրեթէ բոլոր փեշերը վեր կ'դարձնէ, նոյն իսկ ամէնէն լայն հրապարակներուն վրայ, բայց անոնք՝ կնիկ, երկմարդ, հոն են ամենքն ալ, առանց բնաւ կարեւորութիւն տալու օդին ու հովին, իրենց խուլցնող աղմուկին, երգերուն, պարերուն, գինարբուքին ու մուացօնքին մէջը յամառ : Ցանկարծ թնդանօթի հարուածներ կ'պայթին : Պղուրքը կ'դղրդէ աւրակ : Բրգաւանցումի չափուները կ'հնչեն : Հրշէջ զօրքերու փոռթկում վաշտեր, շլմորած, կ'շտապեն : Ժողովուրդը խելայեղ ու տագնապոտ, կ'խոյանայ : Կրա'կ կայ : Մութին մէջ ցոլուն, մուխի հաստ գիծ մը կ'քաշուի երկնակամարին վրայ և բոցեր՝ սատկորէն կ'թեւաբախեն իրենց ջղագար լեզուները, վերեւ աղէտավայրին, ուր մարդկային կեանքեր կ'խանձին, կ'մոխրանան, յիզակարծօրէն պատահած հրդեհին սեւմ լանցին մէջէն չի կրնալով ինքզինքնին դուրս նետել, օգնութիւնները համնելէ առաջ :

Անկէց, առանց դադարի, առանց յոգնութեան առնելու, մեր ունեցած ցնցումներէն ու շլացումներէն, չիտակ Սարա Պէրնարին կ'վազենք, որ հոս է սա պահուն և որ իր վերջին ներկայացումը, հրաժեշտի երեկոյթը, ահաւոր ու գերնաշխարհ կան Ֆեդրէն պիտի տայ սա գիշեր : Զենք ուզեր, չենք կրնար չերթալ : Եւ անկարելի է չի խոստովանիլ որ ճակատագրային զուգադիպութիւնով մը, ոչինչ այնքան զօրաւոր ու սերտ կերպով կրնար յարմարիլ ու օղակ մը ըլլալ օրուան յուզումներուն շղթային, որչափ Ռասինի այդ անմահ հրաշակերտը : Իր երկաթը գեղանի զաւակը սիրող կնկան մը խորհրդաւոր ու ոճրապարտ սիրոյն գոռ շղթայակոծումը, անմեղ սիրով մը տառապող ազնուածին երիտասարդի մը վրայ, իր խորթ մօրը կողմէն քսուած մօրի մը հետեւանքով, խստաբարոյ հօրը ցասմունքոտ անիծանքը, դժբախտ ու վտարեալ ազնուական ու ազնիւ երիտասարդին աղէկէզ մահը ու վերջապէս խորթ մօրը խղճմտաւանօթ լեցուն խոստովանութիւնը ու հօրը գթոտեցետրն յուսահատութիւնը, իրենց բոլոր վսեմօրէն արտայայտուած զգացումներուն պէսպիսութիւնովը ու ամեհութիւնովը կուզան ներդաշնակուիլ մեր միտքին մէջ, տարերքներուն մոլեգնին ու հրդեհին մարդակեր աւերներուն հետ :

Կէս գիշերը անցած, երբ վերադարձի համար դուրս կ'ելլանք, հեղեղասաստ տեղատարափ մը կ'թափի երկինքէն՝ երկիրին վրայ : Հովը դադրած, փոշին նստած, ցուրտը չքացած, հանդարտութիւնը տիրապետած է : Մինակ անձրեւին չալիւնը, հեղեղներուն չառաչանքը, ամպերուն պատառիւնը կ'լսուի, մութին մէջէն, խուլ որոտումներով ու արագ փայլակներով ճղքրտուած :

Հետեւեալ առտուն, երբոր դուրս կը նայիմ պատուհանէս, պերճ ու պայծառ է երկինքը, մաքուր, լուացուած, կապոյտ, որուն մէջտեղին վրայ արեւը իր ոսկիի փոշին կ'ցանէ : Գաղջ օդի հոսանք մը կը պտուտքի մթնոլորտին մէջ : Գետինները չորցած, անձրեւին հետքը իսկ չէ մնացած. Կառքերը, ժողովուրդը, աղջիկները ամէնքն ալ փողոց են թափեր նորէն : Ամէն մարդ իր աշխատութեան կ'փութայ և հանդարտ, խնդուն, գոհունակ տպաւորութիւն մը կ'ծաւալի ամէն կողմ :

Բայց վերջին ցնցում մը, ահաւոր կսկիծ մը ինծի կ'սպասէ. «La vérité est en marche et rien ne l'arrêtera»ին խիզախ հեղինակը, ինք՝ կասած է, իր «աւետարան»ներուն վերջակէտը դեռ չի դրած, կանխահաս կերպով : Զօլա կայծակնահա՛ր գրեթէ : Ու յանկարծ իր աւետարաններուն, իր կեանքին վերջին մասը և իր մահը իսկ, խորհրդանշան մը կ'դառնան ինծի, մարդկութեան տեսակէտով՝ որուն համար խորհեցաւ, յոգնեցաւ ու բաբախեց իր սիրտը : Արգաւանդութիւնը, Աշխատութիւնը կանուխէն լոյս տեսան : Մարդկութեան համար ալ այդպէս եղած է : Նախամարդուն բեղմնաւորութիւնն իսկ է որ տեղի տուած է իր ճակատին քըրտինքովը հաց ուտելու : Ճշմարտութիւնը, իր մահէնէն ետքը միայն երեւան եկաւ : Արդարութիւնը, դեռ հազիւ սաղմնաւորուած իր երեւակայութեանը մէջ, հոն խամրեցաւ ու լոյս աշխարհ չեկաւ :

Տրտմած, տրտմած, կ'հեռանամ քաղաքէն, բազմութենէն, ժխորէն, կանանչներուն, անտառներուն խորը, ջուրերուն ամայի ափերուն վրայ, պահ մը մոռնալու համար ամէն բան : Երկրորդ անգամ ըլլալով կ'անցնիմ, երեկուընէ ի վեր, Մօն—Պլանի քարաշէն կամուրջին վրայէն և հոն, հազիւ մէջտեղը հասած, զարմացած, ապշած կ'մնամ : Անակնկա՛լ, դիւթա՛նք, հրաշալի՛ք :

Արեւը յորդ պայծառութիւն մը ու բարեբեր ջերմութիւն մը կ'անձրեւէ, անամպ հորիզոնին վերին գագաթէն, լուռ աչքի մը պէս փայլուն, քծծուն, խորունկ, քաղաքին վրայ, շրջականերուն վրայ, օդին մէջ, ամէն կողմ, ճառագայթներու առանձ մը, ոսկի արտեւանունք կ'թանի, լճին մէջ ցոլացող կանանչ ու խորհրդաւոր աչքին շուրջը : Ամառնային գաղջ ու խնդուն հանդարտութիւն մը կ'ծաւալի, բուսաւատ ու կենդանի ափերուն վրայ : Եւ քաղաքը, ափերը, կանանչութիւնները, լճը շրջապատող, մեր երէկուան տեսած մօտիկ ու բարձր, կանանչ լեռներու ամբողջ ծածկոյթը մը, տախնավրայութիւն մը, վէտվէտում մը, օղակ օղակ, շղթայի պէս իրար ագուցուած, երկնակապոյտ ձեղունին վրայ, սպառնագին ակռաններու պէս, քմահաճօրէն, խենդօրէն կտրատուած, ճերմակ, ճապճերմա՛կ, ալեւո՛ր, ձիւնապա՛տ, կարծես սառած ու քարացած իրենց բուռն շարժուկոծումին ու լայն վէտվէտումին մէջ, կ'անդրադառնան հանդարտ լճին վճիտ հայելիին մէջ, ամառնային այս կախարդիչ պատկերին շուրջը, զոր աստուածային ձեռք մը միայն պիտի կրնար վրձնել, ձմեռուան ճերմակ ու անպարտ այդ շրջանակին մէջ : Հոն՝ քանի մը քայլ միայն վերը, ցուրտը, ձմեռը, ձիւնը, սառը, ալեւո՛ր, ահաւոր, մահաբեր, հոս, քիչ մը աղդին՝ տաքը, հանդիստը, արեւը, կեանքը, ամառը : Ոչինչ այդչափ չքեղ է ու դիմայելի :

Առագաստանաւեր, հեռուն, իրենց զոյգ ճերմակ թեւերը երկինք ցցած, աղօթողի անշարժ երեւոյթով մը յուշիկ կը նաւեն, թափանցիկ մակերեսին վրայ անդրադարձիկ, հոս, մօտը, ձիւնափայլ սագեր, բադեր, թռչուններ, նուրբ ծիրեր կ'գծեն ու ընդանցիկ, դանդաղ պարեր կը յօրինեն ծխծաղկոտ ծովեզերքներուն վրայ :

Եւ, հեռա՜ն, հեռա՜ն, այս անգամ խակապէս կ'երեւայ Մօն—Պլանը, վեհաշուք, շնորհալի, սպիտակափառ, երկնակարկառ, իր տիրապետող ու անմատչելի բարձունքէն, իր լայն, արհամարհոտ նայուածքը պտտցնելով պահ մը, իր շուրջը՝ երկիրին պզտիկութիւններուն ու խեղճութիւններուն վրայ և իր վերեւը՝ երկինքին, անհունութեան, անմահութեան յաւէտ :

ԶԻԹԹԷ—ՍԱՐԱՖ.

ՎԵՐՋ

ԿՏԱ՛Կ ԹԷ ԿԱՏԱԿ

(ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

Դ. (*)

Պէտք է ըսեմ որ ես անանկ կակուղ մարդերէն չեմ, որով ես ալ բարկութեամբ պատասխանեցի թէ կրնար ուրիշ նոտարի մը դիմել իր կտակին պատրաստութեանը համար : Ես գործ չունէի ատանկ մարդոց հետ : Եւ նոյն այն գիշերը, առանց զինքը վերստին տեսնելու, դէպ ի Լոնտոն մեկնեցայ :

Երեք օր վերջը Տքդ. Հօպլէին իմացայ որ անոնք ալ մեկնած էին Տօպէրնուէնէն, թէպէտ Բէյդ ճամբորդելու կարող չէր : Մերլինօնի մէջ ամուսնացեր էին և յաջորդ օրն իսկ ճամբայ ելեր էին դէպ ի Իտալիա :

Հանգուցեալ Րօճըր Տօպէրնոնի կալուածներու խնդիրը բաւական աշխատութիւն պահանջող գործ մ'էր : Հանգուցեալը բաւական մեծ կտակ մը թողած էր իր եղբօրորդիին, և պզտիկ գումարներ ալ կտակած էր իր ծառաներուն : Այնպէս որ դրամական հարստութիւնը գրեթէ սպառած էր : Արժէթուղթերը պէտք էր ծախել, այդ պատճառով յաճախ կ'թղթակցէի Տիկին Մէյընի հետ, բայց անոր նամակները միշտ համառօտ էին, միայն գործի վրայ, այնպէս որ չէի հասկնար որ հիւանդ էր թէ առողջ, երջանի՞կ թէ թշուառ : Բոլոր սրտովս կ'ցանկայի որ իր կեանքին վերջին ամիսներն երջանիկ անցնէին, և կ'յուսայի որ ամուսինը բարութեամբ կ'վարուէր, և գոնէ իր կնոջն առջեւ յայտնի չէր ըներ որ անհամբեր մահուանը կ'սպասէ : Խե՜ղճ կին, կ'հաւատամ թէ մինչեւ վերջը յարած մնաց այն պատրանքին, որ իր կեանքին միակ երջանկութիւնն եղած էր. այլ ես չէի բարկանար անոր դէմ, այլ խորապէս կ'ցաւէի :

Վերջապէս, օր մը քարտուղարն իմացուց թէ Մր. Րալֆ Մէյըն զիս տեսնել կ'ուզէ : Անմիջապէս հասկցայ որ խեղճ կինը մեռած էր : Սենեակս մտաւ և թէպէտ առաջ թիկնոց մը հագած՝ երկար գլխարկ դրած էր, հիմա աւելի ծանրագին ու քաւեկաւոր զգեստ մը կ'կրէր, բերանը ծխափող մը դրած : Սեւ փողկապ մը միայն դրած էր իբր սուգի նշան : Այն աստիճան հակակրութիւն զգացած չէի այդ անձին համար, մինչեւ այն ատեն : Սառնութիւն մը կ'զգայի ի տես իր զինուորականի դիմակիկ շարժուածքին, հագուած սգաւոր կերպարանքին և իր բուրումնաալից թաշկինակին : Դառնացեր էր հիմա, և իր ձեռքով կ'հասկցնէր թէ ըսածներուս համար պիտի տուժէի. անշուշտ, մեծապատիւ աղան ինքն էր հիմա, իսկ ես՝ խոնարհ նոտարը : Բայց ես միտքս դրեր էի Տօպէրնոնի գերդաստանին գործերը չվարել այլ եւս, և կ'երդնում որ ասոր համար չէի ցաւեր : Այդ տեսակ մարդոց հետ գործ ունենալ չեմ սիրեր :

Երբ Մէյըն ներս մտաւ, նստած տեղէս չելայ :

—Աստնու բարին, ըսի, խնդրեմ, նըստեցէք :

—Գործի համար եկայ ձեզ տեսնելու, ըսաւ լրջութեամբ, կինս Հռոմի մէջ մեռաւ Մարտ 24ին և դուք անոր կտակակատարն էք :

Զգացի թէ վշտակցութեան խօսքեր ընելն աւելորդ էր, և երեւակայեցի թէ մարդն որքա՜ն գոհ էր իր ազատութիւնը ձեռք ձգելուն համար :

—Կ'յուսամ որ բարութեամբ վարուեցաք հետը :

—Ըսի ձեզի թէ գործի համար եկած եմ միայն : Կտակը գրպանս է . իմ կամքովս դուք կտակակատար նշանակուեցաք :

Ըմբռնեցի թէ ինչ վրիժառու հաճոյք մը կ'զգար, խորհելով թէ իրեն պարտիմ յանձնել Տօպէրնոններուն ընդարձակ կալուածները : Լուռ մէջէն առի կտակը, որ շատ կարճ էր, և գրուած էջ մը թուղթի վրայ .—

«Ես, Բէյդ Տօպէրնոն, ներկայիւս կը ջնջեմ նախապէս իմ կողմէ եղած բոլոր կտակները, և կ'յայտարարեմ թէ ա՛յս է վերջին բաղձանքս և կտակս : Կտակակատար կ'նշանակեմ Ճէյմս Էտիչօու, 103 Լէնքըսդըր Հրապարակ, Լոնտոն : Բոլոր անշարժ և շարժուն ստացուածքս կուտամ Րալֆ Մէյընի : Այս կտակս պատրաստեցի և ստորագրեցի 1902 Սեպտեմբեր 20ին :

Բէյդ Տօպէրնոն»

Կինն ինքն իր ձեռքովը գրած էր զայն և նոյն օրն իսկ Մանօրցի երկու սպասաւոր վկայած էին : Հաւատալս չէր գար տեսածիս :

—Այս պաշտօնական ձեւն ինչպէս գիտէիք, հարցուցի :

—Օրէնքի մասին քիչ մը գաղափար ունիմ, պատասխանեց :

—Ատոր չէի կրնար հաւատալ :

Սիրտս ուժգնօրէն կ'տրոփէր, բայց չուզեցի որ յաղթանակս շուտով տեսնէր :

—Ձեր կնոջ կտակը մինակ ա՞յս է, հարցուցի :

—Այո՛ :

—Վստա՞հ էք թէ աւելի նոր մը չէ գրած :

—Բացարձակապէս այո՛ :

—Ասոր թուականին նայեցա՞ք, ձեր ամուսնութենէն երեք օր առաջ է :

—Կտակը պատրաստուեցաւ նոյն այն օրն որ դուք զիս կանչեցիք և տարեկան երկու հազար ոսկի առաջարկեցիք, եթէ չամուսնանայի :

Իր ձայնին մէջ յաղթական ցնծալիր շեշտ մը կար, բայց ես շատ հանդարտութեամբ պատասխանեցի .

—Խելացի բան մը չէք ըրեր այդ կտակն ընդունելով :

—Կ'կարծէ՞ք, ըսաւ ծիծաղելով :

—Որովհետեւ այս կտակը ոյժ չունի . ամուսնութիւնը կ'ջնջէ նախապէս կատարուած բոլոր կտակային տրամադրութիւնները, որով այս թուղթի կտորը փարա մը չ'ըներ :

Կեանքիս մէջ չպիտի մոռնամ իր կերպարանքը, կանանչ դեղնութիւնն որ տարածուեցաւ այտերուն վրայ, մինչեւ շրթունքները գունատ ըլլալով . մէկէն ի մէկ եղածը չհասկցաւ . հարուածը բոլորովին անակնկալ էր :

—Ի՞նչ ըսել կ'ուզէք, պոռաց :

—Այս կտակը ո՛ր նոտարին որ կ'ուզէք, տարէք :

—Խե՜ղճ ու կրակ, մռմռաց :

—Եթէ քաղաքավարութեամբ չկրնաք հոս, քարտուղարներս կանչելով սանդուղներէն վար նետել կուտամ ձեզ :

Ձեռքը երկնցուց կտակն առնելու համար . ես ալ տուի . վերէն վար անգամ մըն ալ կարդաց :

—Ըսել կ'ուզէք թէ բան մը չ'պիտի ստանամ ես :

—Ո՛չ այդպէս, ձեր կինն անկտակ մեռած է, հետեւաբար իր անշարժ ստացուածքը ժառանգ կ'ըլլայ Րօպըրդ Տօպէրնոնի : Դուք, իբր ամուսին, շարժական ստացուածքը միայն պիտի ստանաք :

—Բայց անոր միտքն ամէն բան ինծի կտակել էր :

—Կրնայ ըլլալ, բայց իրողութիւնն այն է որ բան չէ կտակած ձեզի :

—Ըսել է Մանօրի մէջ գտնուած գոյքերն և դրամը պիտի առնեմ, անմիջապէս հոն երթամ ուրեմն :

—Ներեցէք, սպասաւորներուն պիտի հեռագրեմ որ ձեզ չընդունին . դուք սա-

(*) .—Տե՛ս երէկի թիւէն և վեր.

ՆՈՐ ՇԱՐՔ

32

ՇԷՐԼՕՔ ՀՈԼՄՍԻ ԱՐԿԱԾՆԵՐՈՒՆ

ԱՓԻՈՆԱՄՈԼՆԵՐՈՒՆ ԳԵՀԵՆԻՆ ՄԷՋ

—Եթէ անիկա անընդմիջաբար գրուած և յետոյ չորցուած ըլլար, շարունակեց Հօլմս ; ինչպէս բացատրելու է որ հասցէին մէկ մասն աղւոր սեւ գոյնով է : Այս մարդը նախ անունը գրած և յետոյ կանգ առած է հասցէն գրելէ առաջ : Ասկէ կ'երեւայ որ հասցէն չէր գիտեր : Այս հետքը մեծ բան մը չի թուեր ամէնէն առաջ, բայց կրնայ իր կարեւորութիւնն ունենալ : Հիմա տեսնենք նամակը : Սա նայեցէք, առարկայ մը կայ մէջը :

—Այո՛ մատանի մը, որ ամուսնոյս կնիքն է :

—Վստա՞հ էք որ ձեր ամուսնոյն գիրն է սա :

—Իր գիրերէն մին է :

—Գիրերէն մի՞ն :

—Այո՛, այն գիրը զոր կ'գրէ սովորական գործ ունեցած ատեն : Ասիկա իր սովորական գրին չի նմանիր, և սակայն կատարելապէս կ'ճանչնամ :

Նամակն այսպէս գրուած էր . «Սիրելեալ բարեկամուհիս, մի՛ վախնաք : Ամէն բան պիտի կարգադրուի : Ծանր թիւրիմացութիւն մը կայ զոր լուսաբանելու համար թերեւս հարկ ըլլայ ժամանակ մը սպասել : Համբերեցէք. —Նէվիլ :»

—Նամակը մատիտով գրուած է ութածալ գրքի մը ճերմակ թուղթին վրայ և գործարանի դրոշմ չկայ, ըսաւ Շէրլօք Հօլմս : Հը՛մ, այս նամակն այսօր Կրէյվզէնտէն նամակատուն ձգուած է մարդու մը կողմէ որուն բթամատն աղտոտ է : Հա՛, և պահարանին այն մասը որ կ'ծալլուի, փակցուած է, եթէ չեմ սխալիր, մէկու մը կողմէ որ ծխախոտ կ'ծամէ : Վստա՞հ էք, Տիկին, թէ ասիկա ձեր ամուսնոյն գիրն է :

—Այո՛, նոյն ինքն Նէվիլ գրած է այս տողերը :

—Այս նամակն այսօր նամակատուն ձգուած է Կրէյվզէնտի մէջ : Լա՛ւ, Տիկին Սէնդ Գլէր, երկինքը քիչ մը նուազ մութ կ'երեւայ ինծի : Այսու հանդերձ չեմ համարձակիր յուսալ որ ամէն վտանգ անցեալ է :

—Բայց ամուսինս ողջ է, Մր. Հօլմս :

—Եթէ սակայն այս նամակը թակարդ մը չէ, սխալ հետքի մը վրայ դնելու համար մեզ : Բայց վերջապէս մատանին ապացոյց մը չէ : Կրնայ գողցուած ըլլալ անկէ :

—Ո՛չ, ո՛չ, վստա՛հ եմ թէ իր գիրն է :

—Շատ լաւ : Այս նամակը սակայն կրնայ Բշ. գրուած և այսօր միայն նամակատուն յանձնուած ըլլալ :

—Կարելի է :

—Եթէ այնպէս է, կրնան շատ բաներ տեղի ունեցած ըլլալ այդ միջոցին :

—Օ՛հ, զիս վհատեցնելու չէ, Մր. Հօլմս : Գիտեմ որ դժբախտութիւն մ'եկած չէ անոր գլխուն : Մեր միջեւ այնքան զօրաւոր համակրութիւն մը կայ որ պիտի զգայի եթէ արկած մը պատահած ըլլար անոր : Այն վերջին օրն ուր տեսանք զինքը, մատը կտրած էր իր սենեակին մէջ : Ես այն պահուն ճաշասրահն էի և ամուսնիս արկած մը պատահած ըլլալուն գիտակցութիւնն այնքան որոշապէս ունեցայ որ անոր քով փութացի : Կ'կարծէ՞ք որ ոչինչ բանի մը համար այսքան յուզուիմ և անոր մահն անգիտանամ :

—Կնանքի փորձառութիւնն ունենալով, գիտեմ թէ կնոջ մը տպաւորութիւնն յաճախ աւելի ճիշդ է քան փիլիսոփայի մը եզրակացութիւնները, և այս նամակն անշուշտ ապացոյց մ'է թէ ձեր ըսածը ճիշդ է : Բայց եթէ ձեր ամուսինն ողջ է և ի վիճակի կ'գտնուի նամակներ գրելու, ինչո՞ւ հեռու կ'մնայ ձենէ :

—Չեմ գիտեր : Տարօրինակ է :

—Եւ Բշ. օր, ձենէ բաժնուած ատեն, ո՛ և է ակնարկութիւն չըրա՞ւ որ կարենայ առաջնորդել մեզ :

—Ո՛չ :

—Եւ դուք զարմացա՞ք Սուանտէմ Լէնի մէջ տեսնելով զայն :

—Ապշեցայ :

—Պատուհանը բա՞ց էր :

—Այո՛ :

—Ուրեմն կրնար կանչել ձեզ :

—Անշուշտ :

—Եւ սակայն կարծեմ թէ ճիչ մը չարձակեց :

—Արձակեց :

—Օգնութի՞ւն պոռաց :

—Այո՛ : Ձեռքով նշան մ'ըրաւ :

—Թերեւս զարմանքի ճիչ մ'էր անակնկալ պահու մը ձեզ տեսնելուն համար :

—Կարելի է :

—Ձեզի անանկ եկաւ որ մէկը կ'քաշէ՞ր ետեւէն :

—Ցանկարծ անյայտ եղաւ :

—Չէ՞ր կրնար ցատկել մ'ըլլալ : Սենեակին մէջ մարդ չտեսա՞ք իրեն հետ :

—Ո՛չ, բայց այն ահռելի մարդը խոստովանեցաւ որ ինք սենեակն էր և Լէսքէր սանդուղին ստորոտը :

—Ճի՛շտ : Եւ կ'կարծէ՞ք որ ձեր ամուսինն իր սովորական զգեստնե՞րն հագած էր :

—Այո՛, բայց առանց օձիքի և փողկապի : Իր մերկ վիզն որոշապէս տեսայ :

—Սուանտէմ Լէնի վրայ խօսա՞ծ էր :

—Երբե՛ք :

—Դիտա՞ծ էի՞ք որ ափիոն կ'ծխէր :

—Ո՛չ :

—Շնորհակալ եմ, Տիկին Սէնդ Գլէր : Կ'փափաքէի կատարելապէս լուսաբանուիլ այս կարեւոր կէտերուն վրայ : Հիմա պիտի ճաշենք, եթէ կ'թոյլատրէք, և յետոյ պիտի պառկինք, որովհետեւ վաղը թերեւս դժնդակ օր մ'անցընենք :

Երկու անկողինով հանգստաւէտ սենեակ մը դրուած էր մեր տրամադրութեան տակ : Անմիջապէս պառկեցայ : Այնքան յոգնած էի յուզիչ գիշեր մ'անցուցած ըլլալուս : Բայց Շէրլօք Հօլմս, երբ խնդիր մ'ունէր լուծելիք, օրերով և նոյն իսկ ամբողջ շաբաթ մը զանց կ'ընէր հանգիստը : Կ'քննէր խնդիրն իր բոլոր երեւոյթներուն տակ մինչեւ որ լուծէր կամ համոզուէր որ իր հիմնակէտերն անբաւական էին : Հասկցայ թէ կ'պատրաստուէր արթուն մնալ, երբ տեսայ որ վերարկուն և բաճկոնն հանեց, կապոյտ ու լայն գիշերազգեստ մը հագաւ, և յետոյ սկսաւ վեր վար պտտիլ սենեակին մէջ : Անկողինին, բազմոցին ու թիկնաթոռներուն բարձերն առաւ, տեսակ մը արեւելեան բազմոց շինեց և վրան տարածուեցաւ, սրունքները խաչաձեւ, ձեռքին մօտ դնելէ ետքը ունցի մը ծխախոտ և տուփ մը լուցկի : Կանթեղին տժգոյն լոյսով, որ իր դիմագծերը կ'լուսաւորէր, տեսայ որ նստած էր, գլանիկ մը ակռաներուն մէջ, և աչքերը ձեղունին մէկ անկիւնին վրայ տարտամօրէն սեւեռած : Այսպէս պառկած էր անշարժ, մինչ գլանիկին ծուխը կ'բարձրանար կապտագոյն պարոյրներով : Անոր երեսը նայելով էր որ քունս տարեր էր : Դիրքը փոխած չէր երբ, յանկարծական բացագանչութիւնէ մ'ընդոստ արթննալով, նշմարեցի որ ամրան արեւը կ'փայլէր արդէն սենեակին մէջ : Շէրլօք Հօլմս տակաւին կ'ծխէր, և ծուխին ոլորտները կ'շարունակէին բարձրանալ դէպ ի ձեղունն և սենեակին մթնոլորտն ողողուած էր գիշերը գործածուած ծխախոտին ծուխերով, զի բան մը մնացած չէր ծխախոտի այն ծրարէն զոր բարեկամիս քով տեսած էի քնանալէս առաջ : — Արթնցա՞ք, Ուօդսըն, հարցուց ինծի :

—Այո՛ :

—Առտուան առաւօտեան պտոյտ մ'ընելու պատրա՞ստ էք :

—Անշուշտ :

(Շար.)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԻՔԱՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Ի

պէյի և Մաքսային Ժողովին Նախագահ Սիւրէյյա պէյի դստեր ամուսնութիւնն երէկ կատարուեցաւ Բարձր. Սօմլօ փաշայի ապարանքին մէջ։

—Նոյնպէս Արտաքին գործոց քարտուղար Նուրի պէյի դստեր ամուսնութիւնը՝ Արտաքին գործոց դիւանին Ա. քարտուղար Սաֆա պէյի հետ՝ երէկ կատարուեցաւ Նուրի պէյի ապարանքին մէջ։

ԿԱՐԻՆԷ կ'գրեն մեզ Հոկտ. 21 թուով.— «Օդերը մինչեւ ցարդ նպաստաւոր ընթացք մ'ունին, թէեւ ցուրտ է։ Վառելափայտ շատ քիչ գալուն, Վսեմ. կուսակալն հրամայեց ամէն գիւղ, որ ընդ. փոյթ վառելիք բերեն քաղաք։ Թէեւ այս հրամանը գործադրուեցաւ, սակայն չափազանց սուղ կ'ծախուի, 1—1 ½ չէքի վառելափայտ կ'արժէ 70—80 ղշ.։ Այս տարի ինչպէս կ'երեւի, աւելորական հրապարակին անձկութեան պատճառաւ, 70—80 առ հարիւր համեմատութեամբ աժար (կենդանիներուն աղբէն պատրաստուած վառելիք) պիտի վառեն ձմռան սաստիկ ցուրտերէն պատսպարուելու համար։ Կուսակալը չուկաները պտըտած պահուն տեսնելով որ կարգ մը չահագէտ անձինք վառելափայտը խանութին առջեւ դիզած են ապագային աւելի սուղ գինով ծախելու համար, Քաղաքապետը կանչելով կ'հրամայէ հրմակուան դիզուած վառելիքները ծախել չէքին 45 ղշ.ի և չահագիտական ձեռնարկներ խոյսա արգիլել։ Ռուսական քարիւղն ալ որ մէկ քանի չահագէտ անձերու ձեռք մնացած է, ան ալ շատ սուղ կ'ծախուի, տնտուկ մը քարիւղը —20—24 օխա— մերթ 45 ղշ.ի կ'ծախուի և մերթ մինչեւ 60 ղշ.ի կ'բարձրանայ»։

ԿԻՐԱՍՈՆԷ կ'գրեն.—«Դերձակապետ Մհի. Աղասի Գարագաշեան արդեամբ ցոյց տուաւ իր ճարտարութիւնն, 10—15 օրի մէջ ձեւելով քանի մ'ընկերներու հետ 3—4000 կտոր հանդերձեղէն, որոց մեծ մասն արդէն աւարտած ըլլալով մնացեալն ալ քանի մ'օրէն կ'լրանան՝ բոլորովին պատրաստ ղրկուելու ի Ռումելի Աւաքելի հանդերձեղէնք են 1000 հատ հրքա, 1000 հատ չալվիկ, 1000 հատ վարտիկ և 1000 հատ ուչկուր. ատոնցմէ զատ մասնաւոր անձինք մարդասիրաբար նուիրած են ոչ նուազ քան հազար կտոր հանդերձեղէն, զորս պատրաստած են առանձին գուրգուրանօք։ Այս կերպով Կիրասոն քաղաքը նուիրած կ'ըլլայ 5000 կտոր չափ. մեր լսածին համաձայն ընդհանուր նուիրատուութեան գումարը պիտի յանգի 40 հազար ղրշ.ի։ Իգական սեռն ալ գործքով ցոյց տուաւ թէ անտարբեր չէ ինք ալ հայրենի գործերու մասնակցութեան մէջ, ուստի մարդասիրական պարտք նըկատելով մեծ հաճոյքով և փոյթեռանդն գործունէութեամբ առաջ տարաւ այդ հանդերձեղէնաց կարելու և պատրաստ վիճակի մէջ դնելու գործը, որ մինչ պարծանք մը պիտի նկատուի քաղաքիս մասնաւորաբար իգական սեռին փափուկ զգացմանց։ Մեր Հայ վարժարանի սանուհիք ալ ինքնաբերաբար նուիրած են իրենց գործակցութիւնը, ինչ որ շատ գնահատուեցաւ յանձնախումբին կողմէ։»

ՈՃԻՐ.— Երէկ առաւօտ, Դասըմ—Փաշա, Դուլագսըզ Թաղին մէջ, սպանութիւն մը գործուեցաւ։ Դուլագսըզի բնակիչներէն Թաթար Սէդդարի տունն երէկ հարսնիք կար. ուստի, Դըմա—Կէճէսիին քանի մը դրացիներ հրաւիրուած էին, որոց մէջ կ'գտնուէին Բէօօթինճէցի կառապան Թաթար Հիւսէյին, Թաթար Ճաֆէր և իրենց չորս ընկերները։ Ասոնք մինչեւ լոյս կ'զուարճանան, և առաւօտուն ժամ 12ին տունէն մեկնելով, Թաթար Ալիի սրճարանը կ'երթան։ Իրենց մէջէն Ապտիւլքերիմ հաց պանիր առնել կ'ուզէ, իր ընկերներուն նախաճաշ մը տալու համար։ Ասոնք նախաճաշին կը մասնակցին, միայն Թաթար Հիւսէյին բացառութիւն կ'կազմէ հակառակ իր ընկերներուն թախանձանաց։ Թաթար Ճաֆէր կ'ստիպէ Հիւսէյինը որ նախաճաշին մասնակցի, և մինչեւ իսկ թեւէն բռնելով, սեղանին քով տանիլ կ'ուզէ, բայց Հիւսէյին, չի գիտցուիր ի'նչ պատճառաւ, այս բոլոր ստիպումները, թախանձանքները մերժելով սրտմտութեամբ կ'յարձակի Ճաֆէրի վրայ, և զմելին ձախ քունքը մըխելով կ'փախչի։ Ճաֆէրի մահը վայրկենական կ'ըլլայ։ Ոստիկանութիւնը յաջողեցաւ ձերբակալել մարդասպանը, որ իր տանը մէջ պահուըտած էր։

ՄԱՔՍԱՆԵՆԳՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ.— Թուրքիոյ բոլոր ծովեզերքներուն վրայ, մաքսանենգութեան առաջքն առնելու համար, զանազան կէտերու վրայ նոր պահականոցներ պիտի շինուին։ Սպարապետութեան, Ներքին գործոց նախարարութեան և Ծովային նախարարութեան պաշտօնատարներէն ընտրուած խառն յանձնաժողով մը օսմ. ծովեզերքներն այցելելով, հարկ եղած կէտերը պիտի որոշէ։

ԾՈՎԱՅԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ, ինչպէս ծանուցինք, ձեռնհաս դատարանին բողոքագիր մը մատուցանելով, անգլիական «Բոլաթ» շոգենաւուն նաւապետէն վնասուց հատուցում կ'պահանջէր, կամուրջին արկածին համար։ Մ'ենթէօռ. կ'իմանայ թէ անգլ. շոգենաւուն նաւապետն ալ ծովային նախարարութենէն հատուցում կ'պահանջէ, կամուրջին ընդհարման հետեւանօք իր՝ շոգենաւուն կրած վնասներուն համար։

ՍԱՍՈՒՆԷ կ'գրեն թէ Կիրակի գիշեր ձիւներ է հօրդած լեռներուն վրայ, որք սպիտակ խաւով մը ծածկուեր են։

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ Վարժարանի դասախօսութիւնք վաղը պիտի դադրին, Ռամազանի տօնին առթիւ։

ԱՐԿԱԾ.— Օսմ. Պանքայի Տնօրէնի օգնական Բանձրիի պէյի սեղանաւորդուըը, Տիմիդրի, նախընթաց օր րիվոլվէր մը մաքրած պահուն, հրազէնն արկածով կըրակ կ'առնէ, և գնտակը Տիմիդրիի փորը մտնելով, վտանգաւոր կերպով կ'վիրաւորէ զայն։ Վիրաւորեալը Գերմանական հիւանդանոցին մէջ կ'դարմանուի։

ԿԻԼԻՊՕԼԻՍԻ մաքսատան մէջ ծանր անկանոնութիւններ երեւան հանուած են։ Մաքսային Վարչութիւն քննութիւն մը բացաւ։

ԱՆՁՆԱԿԱՆ ՏՈՒՐՔ.— Պետական Խորհրդոյ Ելմտական ճիւղի խորհրդակցութիւններ կ'կատարէ անձնական տուրքին գանձման եղանակին վրայ։ Ելմտական պաշտօնատար պետական [illegible] որոց գանձման Տնօրէն Րիֆաթ պէյ ալ յատուկ հրաւէրով ներկայ գտնուեցաւ խորհրդակցութեանց։

ՍԵՎԱՍՏԱԲՈԼԷ կ'հեռագրեն. Խրիմէն օսմ. երկիրները գաղթել ուզող բաւականին թիւը տակաւ առ տակաւ կ'աւելնայ։

ԳԱՐԱՔԷՕՅԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ.— [illegible] քէօյի կամուրջին խորտակուած [illegible] տակ դրուած փայտեայ տուպաններն [illegible] փոխուելով, անոնց տեղը երկաթէ տուպաններ դրուեցան։ Այս փոփոխութեան հետեւանօք կամուրջին մէկ մասերուն հետ հաւասարեցաւ, և հետեւապէս կառքերուն անցուդարձն ալ արտօնուեցաւ երէկ։ Ծովային Նախարար Ճէլալ փաշա երէկ ժամ 7½ին կամուրջ երթալով, նորոգուած մասերն աչքէ անցուց։

ՃԱՓԸՃԻ—ՕՂԼՈՒ Մէհմէտ, հռչակաւոր աւազակապետը, որ ժամանակէ մ'ի վեր Քօտէմիշի կողմերը կ'ասպատակէր, իր չորս համախոհներուն հետ վերջերս անձնատուր եղեր է տեղական իշխանութեանց, կայսերական գթութիւնն հայցելով։

ԱՄԱՍԻՈՅ ոստիկան — զինուորներու հրամանատար հազարապետ Զիյա պէյ, կայսերական հրամանաւ, պաշտօնանկ եղաւ, և իրեն յաջորդեց Մարաշի ոստիկան զինուորներու հրամանատար հազարապետ Ապտուլլահ էֆ.։ Զիյա պէյ այսուհետեւ Տրապիզոնի Նահանգին մէջ պիտի բնակի։ Նոյնպէս Ամասիոյ ոստիկանութեան Քօմիսէր Սատտէտտին էֆ. պաշտօնանկ եղաւ։

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ.—Ցրուիչ Անդրանիկ երէկ առաւօտ Հայտար—փաշայի նաւամատոյցէն ինքզինք ծովը նետելով անձնասպան եղաւ։ Իր լրագրաց ծրարը գտնուեցաւ ծովեզերքէն։ Մէջը դրուած նամակով մը կ'իմացնէր թէ որոշած էր վերջ տալ իր կեանքին, սրտի անբուժելի հիւանդութեան պատճառաւ, որով կ'տառապէր ժամանակէ մ'ի վեր։ Դիակը ծովէն հանուեցաւ։

ՀՐԴԵՀ.— Երէկ, հրդեհի սկզբնաւորութիւն մը պատահեցաւ Ֆաթիհի Թաղին մէջ, Թուրքի մը տունէն։ Սենեակի մը կարասիներուն այրելէն վերջ, չրջակաները հասած օգնութիւնք մարեցին կրակը։

— Դասըմ—Փաշա, Մէհմէտ—պէյի տան մէջ հրձգութեան փորձ մը կատարուեր է նախընթաց օր։ Քարիւղի մէջ թաթխուած լաթեր նետուեր են պատուհանին մէջ, որ բռնկելով պատին փլրուեր է, և դրացիք կրակը տեսնելով, փութացեր են մարելու։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՑՈՐԵՆ.— Գիները բարձրանալու հակամէտ են։ Երէկ ժամանեցին 1 վաճառ Անատոլուէ և 2 վաճառ Ռումելիէ։

ԱԼԻՒՐ.— Նախընթաց օր Իսլըսըկէ հասան 3,350 պարկ։

ԲԱՐԻԼԼ.— Հրապարակն հաստատ է, և գիները բարձրանալու հակամէտ։ Ժամանումները կ'պակսին։ Թէթեւգլայ երկուանուոր 31 ղշ.ի վաճառուեցան։

ՄԵՏԱՔՍԵՂԷՆՔ.— Հրապարակին կացութիւնը տակաւին չէ բարւոքած։ Գործարանատէրները կ'վարանին բանեցնել գործաւորները, որք քանի մ'ամսէ ի վեր դադրած են։ միւս կողմէ Մանչեստրի տէրերը ջանքեր կ'ընեն պատահական անկում մ'արգիլելու համար։ Իտալիոյ և Ֆրանսայի մէջ ընդհանրապէս կ'կարծուի թէ սակաւ կարելի պիտի ըլլայ միմիայն արտադրութիւնները պակսեցնելով։ Մանուֆաններ, 1903 Դեկտ.էն մինչեւ 1904 Մարտ, փակելու առաջարկը լըջօրէն ընդունուած է։

ԹՈՒՋՆԱԿԵՐ.— Դչ.էն ի վեր գիները նորէն բարձրացած են։ 82—85 փր.ի վաճառուեցան։

ՄԱՆԱՑԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ

Կ.ՊՈԼԻՍ, Հոկտ. 31/13 Նոյմ.

Բամբակի գինը մինչ ելեւէջներ ընելու վրայ է. այս տարուան պէս փոփոխական վիճակ մը երբեք ունեցած չէր։ Նախորդ չաբթու 6.10 բէնս էր, մէկ քանի օր վերջ 5,90 եղաւ, իսկ այսօր ալ 6.04 բէնս է։ Այս ելեւէջներու պատճառը միշտ մութի մէջ է, վասնզի այսօր մէջտեղ ելած լուր մը շատ հաւանականաբար վաղը ջրուելու ենթակայ է։ Այս եղած է բամբակին գնոյն այս տարուան գրեթէ ամբողջ ընթացքը, և միշտ չահագէտներու խաղերուն ենթակայ եղած է։

Պոլսոյ հրապարակի մանածի գործառնութիւնք անցեալ երկու չաբթուան մէջ այնչափ բաւական ոգեւորուած էին, այս չաբթու գրեթէ կայուն վիճակի մէջ են։

ՏԵՂԱԿԱՆ ԱՊՐԱՆՔ

Օ. Ո. 100էն կանխիկ

Վաթեր Եռիդուլէ	Ն. 4	Ա.	28¼ ղշ.
» »	»	Բ.	27¼ »
» Իզմիր	»	»	30½ »
» Սելանիկ	»	»	31½ »

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԱՊՐԱՆՔ

Օ. Ո. 100էն 61 օր պայմանաժ. կամ Օ. Ո. 2% զեղչ կանխիկ

Վաթեր	Ն. 20	50
Էքրիւ	» 16—24	49½—50
»	» 12—14	42—45

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ԱՊՐԱՆՔ

Վաթեր	Ն. 4—14	30—33
»	» 20	45—46
Էքրիւ	» 12—14	39—42
»	» 16—24	44—45½

ԶՈՒԻՑԵՐԻԱԿԱՆ ԿԱՐՄԻՐ

Կարմիր Վաթեր Ն. 20 65—66

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ԿԱՐՄԻՐ

Կարմիր Վաթեր Ն. 20 63—64

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐ ՄԱՆՉԵՍՏՐԷՆ

ՄԱՆՉԵՍՏՐ, Հոկտ. 31/13 Նոյմ.

Սրօթ 6.04 բէնս

ՔՐՈՆԻԿ ՀԱՅ. ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ

Աղեքսանդրաբոլի մէջ եկեղեցական կալուածներուն արձանագրումը, գոյքերուն ու արկղներուն կնքումը, ևն., որք յետաձգուած էին, կատարուած են յաջորդաբար մի քանի օրուան մէջ, պաշտօնական գործողութիւնն սկսելով Հոկտ.ի 6ին։

—Բարիզէ յատկապէս եկած բեռնագէտ մը, տեղացի ճարտարապետի մը աջակցութեամբ, Կովկասի մէջ եկեղեցական հաստատութիւններու և աւերակ սրբատեղիներու աւելի քան 150 լուսանկարներ հաներ է, չատ մը պեղումներ ընելով, և ծանուցեր է թէ այս աշխատութիւնն երկու կամ երեք տարի ևս պիտի տեւէ, ամէն զարնան սկսելով և աշնան վերջը փակելով։ Հոկտ. 8ին մեկներ է Տփղիսէ դէպ ի Բարիզ։ Շատ մը հին գերեզմաններ ու արձաններ գտած է, և հողերուն [illegible] գտնուած է արձան մը, որ կ'պատկերէ վարդապետ մը վեղարով, [illegible] բազկատարած կ'աղօթէ։

—[illegible]րբերդի նախկին Առաջնորդ Տ. Պետրոս [illegible] իր չարժուն և անչարժ կալուածն [illegible] զաղտնապէս կտակեր է կարգ մը անձերու, որոց հետ կ'կենակցէր, մինչդեռ [illegible] բարձրաձայն կ'պոռար թէ ամբողջ [illegible] աղքատներուն պէս մեծագումար [illegible] կտակով մը 3—3000 ոսկի պիտի նուիրէ Ազգին։ Իր վերջին ընթացքը իրաւունք տուեր է [illegible] իրներուն դատարան դիմելու և իրեն [illegible] հօրեղբօր ժառանգը ըլլալու [illegible]։

—Տիարպէքիր և շրջակայից մէջ քոլերա ծագած երէկ ամսէ ի վեր։ Հիւանդութիւնը դադրած է այժմ, զոհ ունենալով 20—30 անձ, որոց վեցը տեղւոյն ամերիկեան որբանոցի որբերէն են։ Ազգային որբանոցի որբերը քաջառողջ են, շնորհիւ իրեն խնամոց և անչափահաս իրենց վարժարանի [illegible] և առողջապահութեան համար պէտք եղած խնամքներուն ու միջոցներուն ի գործ կ'դրուին [illegible] կողմէ։

—Մայրաքաղաքիս [illegible] դեսպանատան Ա. Թարգման Ս. Լոն չնորհակալութիւն յայտներ է Ս. Պատրիարք Հօր, իր պաշտօնին անուանման առթիւ բրած շնորհաւորութեան համար։

—Երուսաղէմէ գրուած անձնական նամակի մը մէջ կ'կարդանք թէ «[illegible] էֆ. Թէլեան քանի մ'օրէն կ'մեկնի [illegible] սաղէմէն։ Իր պաշտօնը պարզ ծանրութիւն մը քաղելէ, իրաց կացութիւնը [illegible] տալէ անդին չէ անցած, և արդէն [illegible] էր իրեն յանձնուած պաշտօնը։ Միւս կողմէ թէեւ իր ջանքերով Տնօրէն Ժողովը մը գումարուեր է, որուն մասնակցեր են նաև Ս. Պատրիարքը, Տ. Ներսէս և Տ. Մամբրէ Սրբազանները, Տ. Ղեւոնդ Վ. և Տ. Եղիա Վ. Ցովհաննէսեան, բայց ո՛չ և է արդիւնք չէ գոյացեր։ Երբ առաջարկուեր է Նամակ մը խմբագրել և հերքել ընդդիմադիրներու կողմէ ցարդ եղած հրապարակութիւնները, և այլ ընդ. այլոյ տեղեկութիւնները, Եղիա Վ. Ցովհաննէսեան բողոքելով մեկներ է, գիտել տալով թէ Տ. Մամբրէ եպիսկ. արդէն երեք տարի է ի վեր [illegible] ած է Տնօրէն Ժողովոյ անդամակցութենէն»։

—Ղալաթիոյ եկեղեցւոյն մէջ երէկ հոգեհանգիստ կատարուեցաւ հանգուցեալ Տ. Ներսէս Պատրիարքի մահուան տարեդարձին առթիւ։ Կեդր. վարժարանի աշակերտք խմբովին ներկայ գտնուեցան։

—Բերայի ազգային արհեստանոցն [illegible] առանց որ եւ է փոխարինութեան կ'պատրաստէ կարեւոր մաս մը Ս. Փրկչեան Որբանոցի սանուհիներու չրջազգեստներէն, որք կ'չինուին Խնամակալ Տիկնանց նախաձեռնութեամբ։

—Իզմիրի Գաւառ. Վարչութիւնն ըստանալով Պատր. այն պաշտօնագիրը, որ կ'ծանուցանէր թէ Խառն Ժողովոյ որոշմամբ Ցակոբեան Տ. Դանիէլ Վ. Իզմիրի Պատր. Փոխանորդ կարգուած է, շնորհակալութիւն յայտներ է Պատրիարքարանի այս հոգածութեանն համար, և խնդրեր է որ Տ. Դանիէլ Վ. փութով ղրկուի իր պաշտօնատեղին։

—Մայրաքաղաքս գտնուող Բղեցիները խնդրեր են Ս. Պատրիարքէն որ Տ. Կոռիւն Վ. Բղէի Առաջն. Տեղապահ կարգուի։

—Ադաբազարէ կ'գրեն մեզ.— «Տեղւոյս վարժարանները տակաւին բաղձացուած բարեկարգութեան չարժմանցն, և խեղճ են բաւելու չափ յառաջեց են դեռ։ Վարժարաններու այս ողորմելի վիճակն ամօթ ու նախատինք կ'բերէ երեւելի ուսումնասէր և իր դպրոցները բարեկարգութեամբ պարծենցող Ադաբազարցիին։ Միակ բանը՝ այն է սէրը, ցամքած է ամէնուն սրտերուն մէջ։ Ջոհողութեան և ճշմարիտ կրթասիրութեան զաղափարը չատոնց խոյս տուած է ամէն դասակարգի մէջ։ Ազգայններու համերաշխ ու համաձայն գործակցութիւնը դպրոցներու ուղղութեան մասին—հակառակ երբեմն պառտա խոստումներուն—բնաւ գոյութիւն չունի։

«—Երեսնամեայ վաստակաւոր լուսարար Ս. Հրեշտ. եկեղեցւոյ և սրբազնոյ, Պօղոս Մալաքեան 63 տարեկան հասակին մէջ յանկարծական մահով մեռաւ. այսօր յուղարկաւորութիւնը կ'կատարուի։

«—Բնիկ Եվէրէկցի Եղիա Ծ. վրդ. Դերձակեան, միաբան Կեսարիոյ Թոմարզա վանքին, երկու չաբաթէ ի վեր հոս կը գտնուի. Հայրաւրդն Արմաշ ուխտի երթալով հոս վերադարձաւ անցեալ չաբթու։ Ս. Հրեշտ. և Ս. Կարապետ եկեղեցիներուն մէջ յաջորդաբար քարոզից Թուրքերէն լեզուաւ։ Վարժ քարոզներ խօսեցաւ սիրոյ վրայ։ Մաքուր հայերէն մ'ալ կ'խօսի հակառակ իր Թրքախօսի վարժութեան։ 71էն Սեբաստիոյ Կարապետ եպիսկոպոսէն վարդապետ կ'ձեռնադրուի և 7 տարի յետոյ ծայրագոյնութիւնն կ'ընդունի նոյն եպիսկոպոսէն։ Ներբէ՝ աղքատ մնացած է և Առաքելականներուն պէս միայն քարոզել և ուսուցանել կ'ուզէ չրջագայութեամբ. չի կրեր ո՛չ ցուպ, ո՛չ մախաղ և ո՛չ այլ ինչ։ Դժբախտաբար ակումբի սատորի հիւանդութիւն մ'ունի ուրկէ կ'տառապի դժուարալսելութեամբ։ Եսկիշէհրի ճամբով պիտի համդիպի Բէօլթաքերա, և անտի պիտի անցնի Իզմիր՝ իր եղբօր մօտ անցընելու համար ձմեռը։

—Կէյլամէ Դէ Բիլճէկցէ կ'գրէ Հոկտ. 24էն.— «Քանի մ'ամիս առաջ Բէլաղադէի մէջ մեր կողմէ հրատարակուած կարգ մը ծանօթութիւնք (ի մասին 460 տարուան Ցայսմաւուրքի մը, որ կ'մնար Թրիպոլիի եկեղեցւոյն մէկ խորշը փոչիներու տակ, անտեսուած ու մոռցուած բոլորովին և զոր այդ լքուած վիճակէն հանեց վարժարանին ուսուցիչը՝ Միսաք էֆ. Գ[illegible]կասեան,) ունեցան իրենց գործնական արդիւնքը։ Մատթէոսեան եղբարք ի Բարիզ, յանձնակատար գոհարեղենաց և հնագիտական առարկայից՝ հետաքրքրուելով այդ ծանօթութիւններէն՝ մեր տրամադրութեան տակ դրին իրենց ծառայութիւնն՝ Ցայսմաւուրքի լաւագոյն գնով մը վաճառուելու մասին։ Երկու ամիսէ չափ առաջ ծանուցանելով թէ Լոնտոնի Մէս[illegible]դէնէն 15 անգլ. ոսկի գնահատուած է և յոյս չկայ աւելին, հաւանութիւն կամ վերադարձնելու հրահանգ կ'խնդրէին։ 1/14 Հոկտ. թուակիր նամակով մը կ'ծանուցանեն թէ Ցայսմաւուրքի որոշեալ փոխարժէքը, 15 անգլ. ոսկի, յիշեալ Միւզէոնի Տնօրէնէն ստացած և Բարիզի Նոցհեսբ հովիւ Արժ. Տ. Վասմաշապէն քահանայի յանձնած են։ Թրիպոլիի Թաղ. Խորհուրդն որոշած է այդ պզտիկ գումարն հիմ ունենալ և ժողովրդային համագանակցութեամբ ձեռք բերելով անհրաժեշտ գումարը, դէթ հիմնական նորոգութիւն մ'ընել իր խարխլած վարժարանին, քանի որ ի վիճակի չէ զայն ի նորոյ կառուցանելու։»

ՍԽԱԼ ՀԱՍԿԱՑՈՂՈՒԹԻՒՆ ՄԸ.— Ծաղիկի 38րդ թուոյն մէջ Մ. Վարժապետեան «Քննական ակնարկ մը» կ'ձգէ Կազմական Կանոնագրին վրայ, և կ'ներկայացնէ ինչ ինչ «Թերութիւններ, արդիւնք դիտողութեան և փորձառութեան», փափաքելով որ ի նկատ առնուին պատկան մարմնոյն կողմէ։

Քննադատը կարգ մը յօդուածներու վրայ խօսելէ յետոյ, որոցմէ ոմանց անգործադրելի մնացած ըլլալուն վրայ կը ցաւի և այլոց մասին բարեփոխութեան կամ մանրամասնութեան պէտք կ'զգայ, մասնաւորէս կ'ընէ իբրեւ անբաւական ԼԳ. Յօդուածը, որուն մէջ իբրեւ թէ բաւած ըլլայ որ օգնական—ուսուցչի վկայական ունենալը կ'բաւէ երկու տարի ետքը դասախարակ—ուսուցիչ ըլլալու և յաջորդաբար բարձրանալու մինչեւ մասնագէտ—ուսուցչի վկայականին, առանց ուրիշ ո՛ր և է քննութեան, սակայն ուրախալի կը տնէ որ Կեդր. Ուսումն. Խորհուրդը, [illegible] ներկայացած սահեն, չէ կամեցած [illegible] այն տրամադրութիւնը գործադրել, այլ նոր քննութիւն պահանջած է, թէեւ զարմանալի է խորհիլ, կ'ըսէ, որ Ուսումն. Խորհուրդն այդ յօդուածը նկատողութեան առած չըլլայ ԽԱ. Յօդուածին բարեփոխման առթիւ։

Մենք ալ չատ զարմանալի կ'գտնենք թէ ինչպէս խորհիլով Յօդուածագիրին այդպիսի մեկնութիւն մը կրցեր է տալ Կազմ. Կանոնագրին յիշեալ յօդուածին, որուն իմաստն է թէ դասախարակ—ուսուցչի, ինչպէս նաև մասնագիտութեան վկայականի հետամուտ եղող անձը պէտք է որ կանխաւ առնուազն երկու տարի օգնական ուսուցչի պաշտօն վարած ըլլայ և առ այս վկայագիր ունենայ ի ձեռին իր գլխաւորներէն ստացուած։ Ցետ կանխաւ [illegible] ած ըլլալու (Յօդ. ԼԱ. և ԼԲ.) որ ոչ [illegible] ունենալ է կրթական պաշտօն վարել առանց վկայականի, և թէ վկայականք 4 կարգի են և կ'ստացուին յատկապէս կարգաւոր [illegible] Ցանձնաժողովոյ մը առջեւ անցուած քննութենէ յետոյ, ինչպէս կրնայ հասկցուիլ թէ օգնական—ուսուցչութեան երկու տարին [illegible] կ'բաւէ ամէն կարգի ուսուցչական վկայականի ստացման համար։ Արդէն Գաւ. Ուսումն. Խորհուրդն ո՛չ երբեք մտքէն անցուցած է բարեփոխում մ'ըրած ըլլալ գործադրութեան մէջ կանոնական այդ տրամադրութեան, այլ գործադրած է ինչ որ կ'հասկցուի անկէ պարզապէս, ինչպէս որ անկէ ամենայն գործադրուած է նախընթաց Ուսումնական Խորհուրդէն ալ որ այդ կրթական օրէնքին ծրագիրը մատուցած է ժամանակին Վարչութեան վաւերացման, և ինչպէս յատուկ Հրահանգ մ'ալ, նոյն Ուսումն. Խորհուրդին նախաձեռնութեան արդիւնք, մանրամասնած է միևնոյն Ուսմականին (1893), այլ և այլ կարգի վկայականաց համար պահանջելի քննութեանց նիւթերն ու պայմանները։ Բայց անշուշտ մտադրութիւն անուշադրութեան մը միայն պէտք է վերագրել պարզ ու որոշ բանի մը անհասկացողութիւնը։

Ռ. Յ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

ԺԱՄԱԳՈՐԾՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ.— ՕՆՆԻԿ Ս. ՀԱՅՐՄԵԱՆ, ժամագործ և ժամագործութեան գործիքաց հայթայթիչ, կ'ծանուցանէ թէ ընտիր հաւաքածոյ մ'ընդունած է ժամագործութեան ամէն կերպ մեքենաներու և գործիքներու, որոց դիմացկունութիւնն ու հարազատութիւնը կ'երաշխաւորէ։ Կ'հայթայթէ թէ՛ Պոլսոյ և թէ՛ գաւառի ժամագործներուն։ Փոքրաքանակ վաճառման գիները չեն տարբերիր մեծաքանակէն։ Դիմել Պոլիս, Պազար Ալի Ճասսէսի, Թիւ 68։ 10—5

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԿԻՒՄԻՒՇԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ.
[illegible] Թիւ 3
Այս ծանօթ վաճառատան մէջ կ'ծախուին անգլիական ընտիր հանքածուխներ, Քարտիֆ, Բօք, Նաև վառելափայտ, չափաւոր գիներով, և մանաւանդ ՑԻՆՑ ԿՇՌՈՒԹՈՎ։ Վստահութեամբ կ'յանձնարարուի բոլոր ընտանիքներու, վաճառատուններու և գրասենեակներու։ 25—3

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳՐԵՐ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵՆԷՆ

ՊՈՑՏԱՄ, Նոյեմ. 12.—Վիլհէլմ Կայսր երէկ հոս եկաւ իր պտոյտէն, որովհետեւ սաստիկ հով կար։ Իր վիճակը կ'չարունակէ գոհացուցիչ ըլլալ։ Այս առաւօտ լսեց պատերազմական նախարարին, ընդհ. սպայակոյտի պետին և իր զինուորական դիւանի պետին տեղեկագիրները։

ՉԷՄՈՒԼՊՕ.—Ռուսական Պօպր Թընդանօթակիրն 26 նաւաղներն յարձակում կրեցին Ճափոնցիներէն, և ասոր արդիւնքը կռիւ մը յառաջ եկաւ։ Բազմաթիւ նաւաղներ վիրաւորուեցան, և երկու Ճափոնցիք սպաննուեցան։ Ճափոնցիք, կատղած, արչաւեցին Եւրոպական թաղն և սպառնացան սպաննել բոլոր Ռուսերը։ Ռուսական մարտանաւեր Չէմուլպօ ղրկուեցան։

ԲԷՇԹԱ.—Երեսփ. Ժողովն այսօր չարունակեց կառավարական հիմնագրին վիճաբանութիւնը։ Բաւա երեսփոխանը ճառ մ'արտասանեց, որ երկու ժամ տեւեց։ Ցետոյ վարչապետ Կոմս Դիսա առաջարկեց օրակարգն անցընել զինուորագրման օրէնքը։ Ընդդիմադիր կուսակցութիւնն ասոր դէմ բողոքեց մեծ ժխոր յարուցանելով, որ երկար տեւեց։ Վերջապէս, ընդդիմադիր կուսակցութեան խնդրանօք, նիստը դադրած եղաւ, որու միջոցին 4 երեսփոխաններ խափանաբար ճառեր արտասանեցին։ Կէս գիշերին, դադրած նիստը վերցաւ, և հրապարակային նիստը վերսկսաւ, որու միջոցին երեք ընդդիմադիրներ նորէն խօսք առին։ Ցետոյ Կոմս Դիսա ինքն ալ խօսք առնելով, յայտարարեց թէ ազդական վարչութիւն մ'է ընդդիմադիր կուսակցութեան այն ընթացքն որ կ'ձգտի այնքան կարեւոր օրինագծի մը քուէարկումն արգիլել դադրած նիստեր պահանջելով։ Ընդդիմադիր կուսակցութեան նստարաններուն վրայ մեծ ժխոր, իսկ մեծամասնութեան կողմէ ծափեր։ Ցետոյ ընդունուեցաւ Ռուբ. առաւօտ (այսօր) նիստ մ'ընելու առաջարկը, զինուորագրման օրինագծը վիճաբանութեան ենթարկելու համար։

ԲԱՐԻԶ.— Ծերակոյտը վիճաբանեցաւ Ֆալլուի օրէնքին ջնջման և միջնակարգ ուսուցման վերակազմութեան վրայ։ Վարչապետ Մ. Քօմպ յայտարարեց թէ կառավարութիւնն սկզբամբ կ'ընդունի ուսուցման ազատութիւն կամ հնազանդութիւն սկզբունքը, բայց մտածելով բարեփոխումը, բայց այս նստաշրջանին մէջ նոյն բարեփոխման առաջարկէ ամէն ուսուցման կրօնական միաբանութեանց արգիլող ծրագիր մը։ Կղերին անդամներուն զալով, բնաւ յետոյ վարչապետը, այս մասին վերջնական որոշումը պիտի վերապահուի մինչեւ որ կառավարութիւնն իր որոշումը տայ Եկեղեցւոյն և Պետութեան բաժանման խնդրոյն վրայ (Ծափեր)։ Այս խնդիրը հաւանաբար Խորհրդարանին առջեւ պիտի գայ, 1904ի նստաշրջանին մէջ։ Զալով ուսուցման ծրագրին, որուն վրայ վիճաբանութիւն կ'ըլլայ այժմ, կառավարութիւնը պիտի պահանջէ որ իրաւունք ունենայ գոցել այն հաստատութիւնները որք բարոյական օրէնքներու հակառակ ուսուցում մը կուտան։ Ծերակոյտը Ֆալլուի օրէնքը ջնջող Շոմիէի ծրագրին առաջին յօդուածն ընդունեց 31ի դէմ 225 ձայնով։

ԲԱՐԻԶ.— Ցունաստանի Թագաւորը Վիեննա գնաց։

ԿԱԼԻՑԻՆ ԻՇԽԱՆԻՆ ՏԵՂ

ՊԵՏԵՐՍԲՈՒՐԿ, Նոյմ. 9.— Կ'հաւաստեն թէ այժմու պատերազմական նախարար Զօր. Քուրոպադքին Կովկասի Կուսակալ պիտի անուանուի Կալիցին իշխանին տեղ, և Սպայակոյտի պետ Զօր. Զախարով ալ պիտի յաջորդէ Զօր. Քուրոպադքինի։ (Բէօրզէ Զայթունկ)

ՏԱՆ. ԽՄԲ.— Երրորդ անգամն է որ կ'հրատարակուի այս լուրը։

ՆԱՍԻՕՆԱԼ ԵՒ ՖՈՒԹՆԻԿԻ

ԲԱՐԻԶ, Նոյեմ. 12.— Ֆալլուի օրէնքին և Մ. Շոմիէի ծրագրին վրայ վիճաբանութիւնն այսօր չարունակուեցաւ Ծերակոյտին մէջ։ Կրթական նախարար Մ. Շոմիէի մէկ միջամտութենէն ետքը, Ծերակոյտն սկզբամբ ընդունեց Ֆալլուի օրէնքը ջնջելու առաջարկը։

ՀՌՈՄ.— Ելմտական նախարար Մ. Ռօզանոյի անձնասպանութենէն և Դանկրեճին անդամոց ոմանց դէմ յանուն յարձակումներէն յառաջ եկած կացութեան վրայ, Թագաւորին հետ երկարօրէն խորհրդակցելէ վերջ, Մ. Ճոլիդդի Հռոմ վերադարձաւ։ Այժմ կ'թուի թէ նախարարական տագնապ մը պիտի չծագի, եթէ սակայն Խորհրդարանի վերաբացման, Նոր Դանկրեճն անողոք քուէի մը հանդէպ չգտնուի, բան մը որ հաւանական չերեւիր։

ՊԵՐԼԻՆ.—Կէրբէն ավիացման նպաստաւոր կերպով կ'չարունակուի, բայց Կայսրը պարտաւորուած է դեռ ութ օր չխօսիլ։

ՆԻՒ—ԵՈՐՔ.—Ցորենի գիները թեթեւապէս իջնալու հակամէտ են։ Վերջին գինն է 85.75։

ԼՈՆՏՈՆ.—Մանչի նաւատորմը Կիրակի Ճէնովա պիտի հասնի և պիտի ողջունէ Իտալիոյ թագաւորն ու թագուհին, Անգլիա այցելութեան առթիւ։

ՎԻԵՆՆԱ.—Վիեննայի քաղաքական շրջանակներուն մէջ կ'հերքուի այն զրոյցը թէ Ռուսիոյ արտաքին գործոց նախարար Կոմս Լամզտորֆ պիտի հրաժարի։

ՀՌՈՄ.—Մարկիզուհի մայր—թագուհին հիւանդ է։

ԱՆԳԼԻՈՅ ՊԱՆՔԱՅԻՆ չաբաթական հաշուեկչիռէն կ'երեւայ թէ մետաղադրամը պակսած է 389,000, առեւտրական թուղթերը պակսած են 864,000, և պանքատոմսերու պահեստը պակսած է 77,000, որով պահեստից համեմատութիւնն է 48.75 առ 100։

ՍԵՂԱՆԱՒՈՐԱԿԱՆ

ՍԱԿԱՐԱՆ ՂԱԼԱԹԻՈՅ

ՓԱԿՈՒՄ

Օսմ. Թոհս. Միաց. Դ.	Օ.Ո.	35	14½
Ամէնէն բարձր գին	»	35	15
Ամէնէն վար գին	»	35	14½
Ռումելիի Երկաթուղի	Փր.	136	50
Ամէնէն բարձր գին	»	136	87½
Ամէնէն վար գին	»	136	25
Թումպագ	»	98	—
Ամէնէն բարձր գին	»	98	—

ԲԱՑՈՒՄ Հոկտ. 31/13 Նոյմ.

Օսմ. Թոհս. Միաց. Դ.	Օ.Ո.	35	14
» » » »	ժամ 6էն	35	14½
Ռումելիի Երկաթուղի	Փր.	136	12½
» »	ժամ 6էն	136	12½
Թումպագ	Փր.	98	—
Հայտարփաշա-Իզմիտ թուղթ	Փր.	437	—
Ռէժիի բաժնեթուղթ	»	377	—
Եգիպտ. Քրէտի Ֆոնսիէ	»	265	—
Քարախ Կ. Պոլսոյ	»	498	—
Անատոլուի Երկաթ. պրիմ.	»	516	—
» » բաժն.	Ա.Ո.	11	85
Օսմ. Ապահովագր. Ընկ.	Լ.Օ.	4	35

ՄԹԻԼԱՆՑ

Բ փոստիլով մէկ օրուան	Օ.Ո.	—	55
» ութ օրուան	»	2	30
Ռումելիի Երկաթ. »	Փր.	2	50

ԸՆԹԱՑԻԿ ԴՐԱՄՈՑ

20 ֆրանքնոց	ղշ.	87	02
Անգլիական ոսկի	»	109	37
Բոլ Իմբերիալ	»	90	—
Մէճիտիէ արծաթ	»	107	36
Ռուպլէ	»	51	06
Նոր Մէթալիք	»	103	—
Ռուպլ Թղթադրամ	»	8	68

ԸՆԹԱՑԻԿ ՓՈԽԱՆԱԿԱԳՐԱՑ

Լոնտոն 3 ամիս	ղշ.	108	1/16
» » » առտ. Թղթ.	»	107	3/4
» չէք	»	109	1/16
Բարիզ 3 ամիս Պնք.ի Թղթ.	Փր.	23	22½
» » » առեւտ. »	»	23	25
» չէք	»	23	07½
Վիեննա չէք	քուրօն	21	91
Պերլին չէք	մարք	18	68
Օտեսա չէք	ռուպլ	8	66

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆՔ

ԼՈՆՏՈՆ, Նոյմ. 12

Օսմ. Թոհս. Միաց. Բ.	Ա.Ո.	60	75
» » » Դ. բաց.	»	32	37
» » » Դ. գոց.	»	32	37
» » » Գ.	»	—	—
Օսմ. Կայս. Պանքա	»	13	37
Եգիպտական միացեալ	»	104	37
Այտընի Երկաթուղի	»	14	50
Անգլ. Քոնսոլիտէ	»	87	68
Փոխառութիւն Գուաչա	»	87	80
» Հնդկական 1881	»	42	50
Մօնօփօլ 1884	»	42	—
Գումբի Փոխառ. 1888	»	93	—
» » Նոր 1892	»	93	—
Փոխան. Բարիզի վրայ	»	25	38
Թումպագ	»	—	—
Դրամագլուխ		4	—

ԲԱՐԻԶ, Նոյմ. 12

Օսմ. Թոհս. Միաց. Դ. բաց.	Ա.Ո.	—	—
» » » Դ. գոց.		—	—
» » » Գ.		—	—
Օսմանեան Միացեալ	»	87	82
Ռումելիի Երկաթուղի	Փր.	140	25
Օսմ. Կայս. Պանքա	»	589	—
Օսմ. Մաքս. Նոր Փոխառ. 4%	»	463	—
Ռէժիի բաժնեթուղթ	»	380	—
Ֆրանս. Ռանթ 3%	»	98	30
Քրէտի Լիոնէ	»	1129	—
Պանք տը Բարի	»	1130	—
Սպանիական արտաքին	»	90	35
Իտալական Ռանթ	»	103	75
Թումպագ	»	97	25
Չէք Լոնտոնի վրայ	»	25	190
Դրամագլուխ Ֆրանս. Պանքայի		3	—

ՊԵՐԼԻՆ, Նոյմ. 12

Անատոլուի Երկ. պարտամ.	մարք	103	—
» » բաժնեթ. 60%	»	96	80
Ռումելիի Երկաթուղի	»	144	—
Օսմ. Թոհս. Միաց. Դ.	»	33	20
Փոխ. Լոնտոնի վրայ 3 ամս.	»	20	23
Դրամագլուխ		4	—
Չինական փոխառութիւն 1903		96	60

ՎԻԵՆՆԱ, Նոյմ. 12

Փոխան. Բարիզի վրայ	քուրօն	95	22
» Լոնտոնի վրայ	»	239	70
Ռումելիի Երկաթուղի	»	137	50
Օսմ. Ռէժի	»	353	—
Դրամագլուխ		3 ½	

ԵՌԱՆԿԻՒՆ մարքայով Մէրճանօֆ վաճառատան ռուսական ճշմարիտ լաստիկներու ազդը տեսէք Դ. երեսին մէջ։

ՓՈԽԱՏՐԻ ՊԱՐԳԵՒԱԾ Մ. ԵՂԻԱՅԵ
Գերադրելի Մ. Եղիազարեան [illegible] գործիքները [illegible] 1840ին [illegible]
1875 և 1888ի յուանական արուեստ[illegible], 1889ի Բարիզի, 1894ի Շիքակոյի ամերիկեան, 1895ի [illegible] և 1900ի Բարիզի մեծ ցուցահանդէսներ [illegible]
[illegible]
Ամէն յանձնարարութեան համար դիմել, Առ Գ. ԱԹԱՆԱՍ Ս. ԲԱԼՕՇԻՐԵԱՆ
Ներկայացուցիչ Թուրքիոյ 25—22
Կ. Պոլիս. Կալաթա

ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԴԷՄ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐԹՀ ԲՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՄԵՐՔԸՆԹԱՅԼ
ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000 ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 16,378,771
ՀԱՍՈՅԹ 1902 ՏԱՐԻՈՅ 3,628,617

ՆՈՐԹՀԸՐՆ ԷՍՈՒՐԸՆՍ
ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000 ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 6,227,900
ՀԱՍՈՅԹ 1902 ՏԱՐԻՈՅ 1,447,400

Ընկերութիւնս իրենց Կ. Պոլսոյ մնացեալ Գործակալութեան միջոցաւ [illegible] ամէն կարգի ապահովագրութիւններ ընդունի Հրդեհի, աւելի օգտակար եւ աւելի դիւրամատչելի պայմաններով քան ուրիշ ամէն ընկերութեանց [illegible] եւ իրենց պահեստի միջոցաւ [illegible] — [illegible] եւ թեան, մինչեւ Հրդեհի ճիւղին համար միայն վճարած ընդհանուր գումար 39,500,000 Անգլ. Ոսկին կ'անցնի։

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ՙՄԱՐԻԹԱՅՄ՚

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 500,000 ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ Անգլ. Ոսկի 140,000

Ընկերութիւնը կ'ապահովագրէ [illegible] մէջի ապրանքներն և գրամմարաները [illegible] պայմանաւ։ Դիմել [illegible] վրայ տեղեկութիւն առնել ուզողը կը հրաւիրուին դիմել Գալաթ Մէծնէտ Ալի փաշա խան գետնայարկ Թիւ 21 և 22 կր. [illegible] ԳԱՌՆԻԿ Ց. ՍԵՐՈԲԵԱՆ Գործակալ Կ. Պոլսոյ Վերայիշեալ երկու Ընկերութեանց։

LANCASHIRE
ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ
ԱՆԳԼ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ.
ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ

Թոյլ. Անգլ. Ընկերութեան հիմնուած.
Դրամագլուխ և պահեստ ամբողջ վճարուած 12,000,000 Անգլ. ոսկի.
ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆՔ՝
Լիվրբուլ,
1 North John St.
Լոնտոն,
28 Lombard St. E. C.

Ընկերութեանս սկզբունքն է փութալ մի. մէջ ընկերական և արագ գոր

ԼԱՆՔԱՇԱՅՐ

վճարում որով ամբողջ վաճառականաց վստահութիւնը գրաւած է։
Ընդհանուր Գործակալք Թուրքիոյ ՊՕՆՏ ՍԷԼԼԸՐ Եւ Ընկ.
Բեւլիւք Թիւնէլ Խան, Ղալաթիա.
ԱՆՏ. ԲԷԼԵԱՆ
Փոխ-Գործակալ ի Պոլիս Ալեմտաղ Խան, Թիւ 11 և 12.
Փոխ-Գործակալ յԱդրիանապոլիս, ՍԱՀԱԿ ՊԱՐՈՆԵԱՆ Իբրև Դարուլիւթեան.
[illegible]

ԹԷՄԶ ԷՆՏ ՄԵՐՍԻ
[illegible]
Դրամագլուխ 2,000,000 Անգլ. Ոսկի
Պահեստի գումար 1,055,000 » »
Տարեկան հասոյթ 500,000 » »
Կ'ապահովագրէ ամէն տեսակ ապրանք և դրամարկղ ծովային արկածոց դէմ. —Գիներն խիստ չափաւոր։
AGENTS: —Bond Sellar & C°

ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ՋԵՐՄԱՄԻՋՈՒԹԻՒՆՆ
ՈՒ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՀՈՍՈՒՄՆԵՐԸ ԿԸ ԲՈՒԺԷ
ՍԱՆԹԱԼ ՄԻԴԻ
Մէկ խանի օրուան մէջ օրական 8—12 հատ խառնելով առնելով։

ԲԻԼԻՒԼ ՄՈՒՍԻԹ
ԿԸ ԲՈՒԺԷ
ՊԼԱՑԻՆ ՀԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ
ՆՈՅՆ ԴԼՍՈՒ ՑԱՒԸ
ՍԻՍԻՆԻՆ

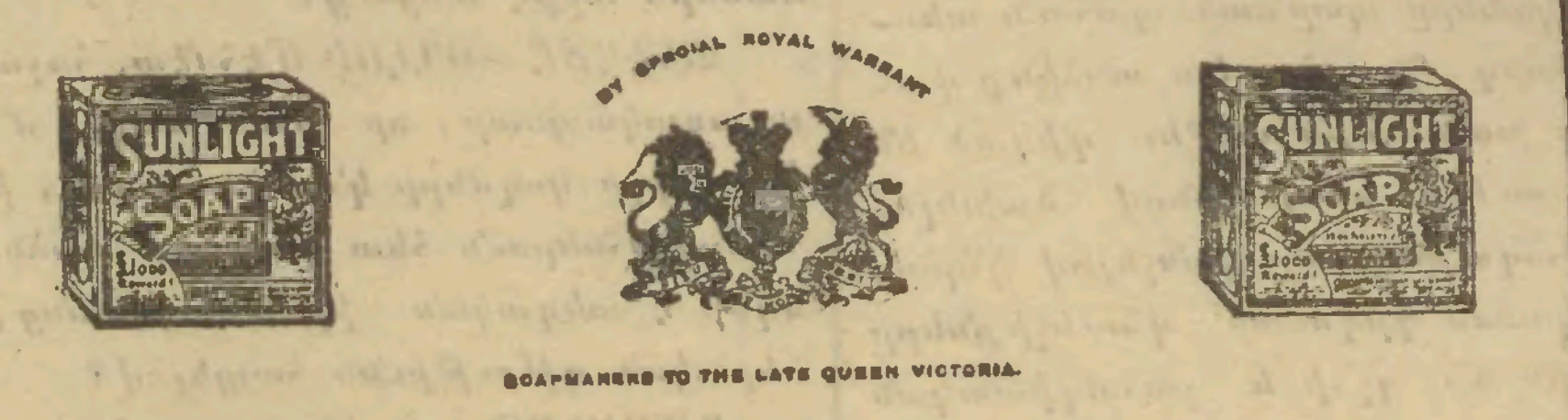
ՀԱՋԸ
ՀԱՐԲՈՒԽԸ, ԽՋՈՒԱՄՔԸ
ԱՆՔՈՒՆՈՒԹԻՒՆԸ
ԿԸ ԲՈՒԺԷ
ՍԻՐՕ
Տ'ՕՊԷՐԺԻԷ

Կը ծախուի Բարիզ Պլէն եւ Բոմար վաճառատուններ եւ Կ. Պոլսոյ ալ գաւառներու դեղարաններու եւ դեղագործներու մէջ։

WESTERN ASSURANCE COMPANY
ՈՒԷՍԹԸՐՆ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Ի ԹՈՐՈՆԹՕ ԵՒ Ի ԼՈՆՏՈՆ
ՀԻՄՆԵԱԼ 1851 ԻՆ
ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ ՑԱՏՈՒԿ ՀՐԱՄԱՆԱԳՐՈՎԸ
Գանձուած դրամ եւ տարեկան հասոյթ Անգլ. Ոսկի 1,250,000
Հիմնուելէն ի վեր հատուցած վնասները Անգլ. Ոսկի 6,000,000
ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺՈՂՈՎ Ի ԼՈՆՏՈՆ
ԱՊԼԸՐՏԻՆԻ ԿՈՄՍ G. C. M. G. (Նախագահ)
ՍԸՐ ՃՕՆ ՔԷՆՆԵՐՈՒԷՅ Bart. M. P.
ՄԸ. ՃԷՅՄՍ ՍԹԻՎԸՆՍԸՆ. (Ցրուէլ և Ընկ. Լոնտոն)
Ուէսթըրն Ընկերութիւնը՝
1° Հրդեհէ զէմ ամէն կարգի գոյքեր կ'ապահովագրէ [illegible]
2° Վնասները անդամոյն վրայ կ'հատուցանէ [illegible]
3° Իր վճարել դրամագլխին ծածութեամբ ի վիճակի է [illegible]
ընկերութեանց համեմատութեամբ [illegible]
Ընկերութեան գործառութիւն է Գաւ ով Մէտրէ Լոնտոն
Ներկայացուցիչ Թուրքիոյ ԳԱՌՆԻԿ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ
Պոլիս, Սուլթան Համամ, Բասամ Քեթըրճը օղլու
Գ. Գ. [illegible]

ԽԱՉԻՆԵԻ ԽԱՄՍԱՅԻ ՇԱՀԱՆԷ
Խաչինէի Խամսայի Շահանէն միապաղաղ օլմանաձագ 10,000 գըլէ [illegible] 10,200 [illegible] Թէլըրնի սամինը 1 ինձի ձուլմա իրիթէսի կիւնիւ ինալէի էվվէլլէսի իճրա [illegible] Խաչինէի ճէլլէի միւշարիի [illegible] կէլմէլէրի իլան օլունուր։
29 Թէշրինի էվվէլ 319 3—1

"ԱԼԷԼՈՒԻԱ ՅԵՐՈՒՍԱՂԷՄ,,
Գիրք Ռուբէն Ցաւ-Խանեան էֆ. Մէրճեան
Մաքուր և խնամոտ տպագրութեամբ, ընտիր մետաքսի վրայ, չորս գեղատիպ պատկերներով 144 էջէ բաղկացեալ. Նկարագրականը ճոխացած է պատմականի հետաքրքրութեամբ և կրօնականը վսեմացած՝ բանաստեղծի աւիւնով։
ԳԻՆ 10 ԴԱՀԵԿԱՆ
Կեդրոնատեղին է Երուսաղէմատուն. կ'գտնուի նաև գրավաճառներուն քով։ Զուտ շահը պիտի յատկանայ Ս. Երուսաղէմին։
10—9

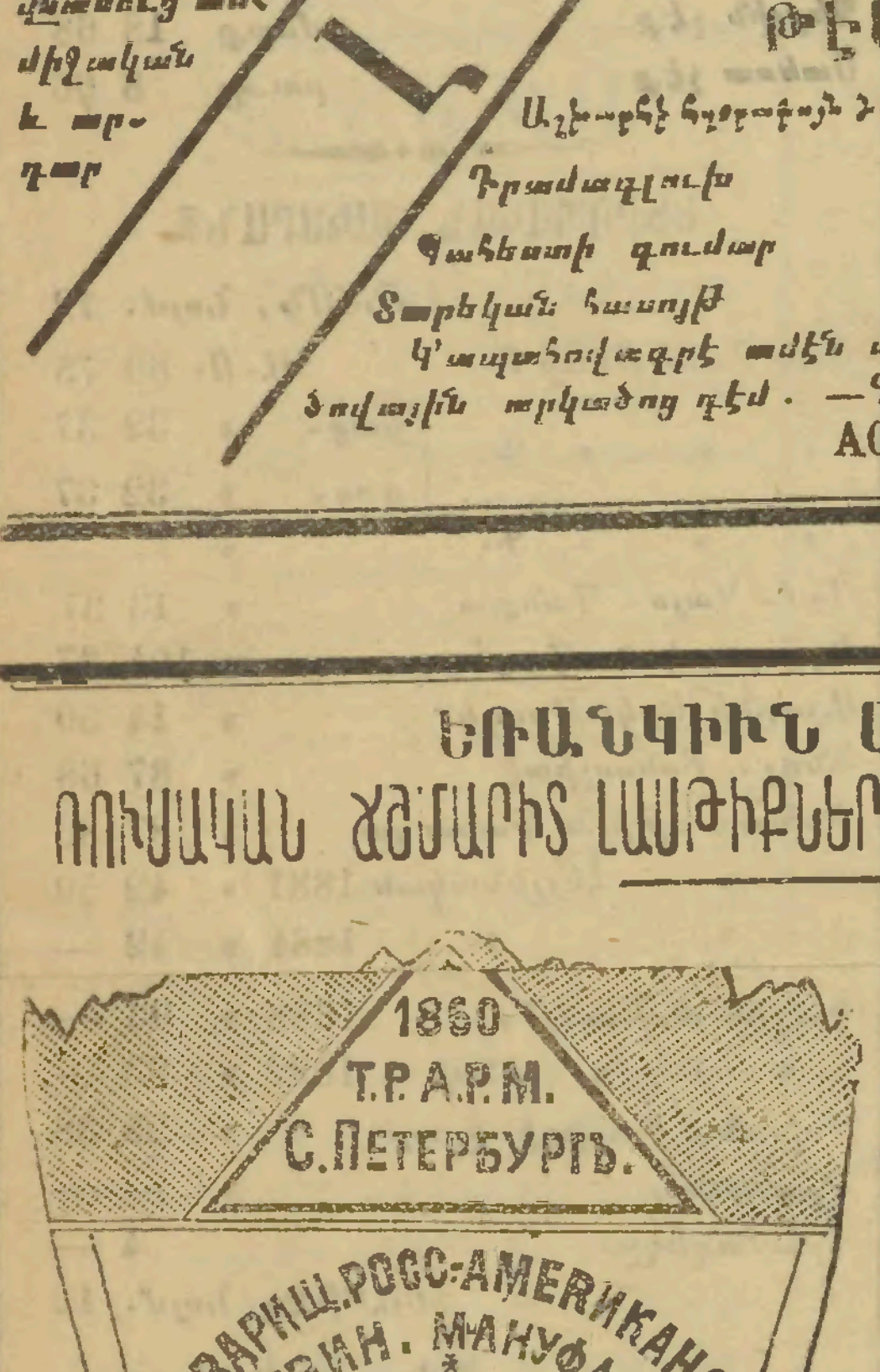

Եւրոպա էլլէ պիր խարէ իլէ չամաշըրլարընը սըցամաց վէ կիւզէլճէ մուհաֆազա իթմէք արզու իտէնլէր
ՍՈՒՆԼԱՅԹ (SUNLIGHT)
ՍԱՊՕՆԸՆԸ ԻՍԹԻՄԱԼ ԻԹՄԵԼԻՏԸՐԼԵՐ։
Իշպու սապօն եալըընըզ չամաշըր սըցամաց իչիւն գուլլանըլըրլար, չամաշըրլարը ասլա պարչալամազ վէ Ֆըվգէլատէ գօլայլըգլա քիրլէրի չըգարըրլար գար կիպի պէյազ իտէր։
16

ԼԱ ՆԻՒ-ԵՈՐՔ
ԱՄԵՆԱՀԻՆ ԵՒ ԱՄԵՆԱԿԱՐԵՒՈՐ
ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԻ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ
Զատ փոխադարձ հիմնեալ 1845 ին
1902 Ցունուար 1 ին երաշխաւորեալ գոյքն՝ Ֆր. 1,506,000,000.
1901 ին ապահովագրեալներուն եղած փոխատուութիւնք՝ Ֆր. 34,000,000.
ԼԱ ՆԻՒ—ԵՈՐՔ 600,000 էն աւելի ապահովագրեալ ունի, որք կ'կազմեն Ընկերութիւնը, և որոց կ'պատկանի բոլոր շահերն։ 1901 ին ապահովագրելոց վճարուած շահաբաժիններու գումարը՝ Ֆր. 17,500,000։
ԼԱ ՆԻՒ—ԵՈՐՔԻ տիեզերական բոլիսը մինչեւ հիմա ուրիշ որ և է ընկերութենէ մը յանձնուած բոլիսներէն աւելի անկաշկանդ և չահաւոր պայմանագրութիւնն է, յանձնուած օրէն սկսեալ անվիճելի է, ըլլայ զբաղման, ճամբորդութեան, ամուսնութեան, մահուան տեսակներուն և պատճառին, անձնասպանութեան և մինչեւ իսկ պատերազմի ատեն։ Տիեզերական բոլիսը կ'երաշխաւորէ փոխատուութիւններ երեք տարի ապահովագրին վճարելէ յետոյ առանց յետագայ ապահովագրին հաշուի առնելու, այս փոխատուութեանց գումարներն զատ զատ նշանակուած են բոլիսին մէջ. 30 օր պայմանաժամ իբրաքանչիւր վճարման համար առանց տոկոսի, վճարումները գադրեցնելէն մինչեւ 5 տարի վերստին չարունակելու առանձնաշնորհումն յետաձգեալ ապահովագիրները 5 առ 100 տոկոսով հանդերձ վճարելով, մէկ տարեվճար ընելէ յետոյ իրաւանց կորուստ չկայ. Ապահովագրութեան երկարաձգումը բոլիսին մէջ նշանակուած ժամանակամիջոցի մը համար, այնպէս որ այդ ժամանակամիջոցին մէջ եթէ մահ պատահի, ապահովագրեալ գումարը կը հատուցուի ամբողջութեամբ, առանց հաշուի առնելու անվճար մնացած ապահովագիրները։
ԼԱ ՆԻՒ—ԵՈՐՔ 4 առ 100 տոկոսներ պայման ալ ունի, որ աշխարհի մէջ ցարդ գտնուած պայմաններէն ամէնէն աւելի նպաստաւորն է, աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել
Տնօրէնութիւն ի Թուրքիա
Ժ. ՈՒ. ՀՈՒԻԹՕԼ ԵՒ ԸՆԿ.
Քէնիշ—Պատուիրակ
Ա. ՋՈՒՀԱՃԵԱՆ
Պոլիս, Հուիթօլ խան
Վոյվոտա փողոց, Վիթալիս խան Ղալաթիա

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ՁԷԹԻ ԵՒ ՕՃԱՌԻ
Ժ. Տ. ԲԱՐԱՍՔԷՎԱՅԻՏԷՍ
Քէւ-Հէւ Միւէլի խ-Նթ.34 [illegible] Օղլ—խ-Նթ.16
ՎՍՏԱՀԵԼԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
Սոյն վաճառատան մէջ մեծաքանակ և փոքրաքանակ կ'ծախուին ճշմարիտ և զուտ ձէթեր ու օճառներ։—
Ապրանքներուն բնական յանձնումը վաճառատան կողմէ կ'կատարուի ձրիաբար։—Այն ապրանքները, զորոնք գոհ չեն մնար գնորդները, ետ կ'առնուին փոխարժէքը վճարելով։—
Գիները փոխուած են և անփոխել
Առաջնակարգ ձէթ, օխան 6½ ղրշ.
Նմանապէս լաւ տեսակէ » 6 »
Վառելու ձէթ » 5½ » և 5
Առաջնակարգ օճառ ասեղնի համար 3¾ ղրշ.
Նմանապէս լաւ օճառ 3¼ օխան։
Մասնաւոր զեղչ եկեղեցիներու դպրոցներու, հիւանդանոցներու և բարեգործական հաստատութեանց համար եղած գնումներուն։— Վաճառատուն ուղղակի յարաբերութիւն ունենալով արտադրող կեդրոններու հետ, յանձնառութիւններ կ'առնէ ձէթ ուղարկելու և վառելու ձէթի, ձիթենիներու յատուկ ձէթի և օճառի համար, ուզուած քանակութեամբ և տեսակով։—
Ծանօթութիւն.—Հարիւր օխէի վերածուած թիւն մը պիտի տրուի այն անձին որ հաստատէ թէ այս վաճառատան կողմէ ծախուած ապրանքներուն մէջ օտար եւ վնասակար նիւթեր կ'գտնուին։
Միակ այցելութիւն մը կ'բաւէ համոզուելու համար այս ճշմարտութեան։
52—22

ՆՈՒԱՆԿԻՒՆ ՄԱՐՔԱՅՈՎ
ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՃՇՄԱՐԻՏ ԼԱՍԹԻՔՆԵՐԸ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՄԲ ԳՆԵՑԷՔ

Իրենց տոկունութեամբ և ազնուութեամբ [illegible] լասթիք կալօշներուն գտած ընդունելութիւնը պատճառ եղած է որ շատ մը կեղծեր օղուզեն հրապարակը։ Խանութպաններէ ոմանք ալ օգտուելով յաճախորդներու անգիտութենէն, իբր ռուսական ճշմարիտ լասթիք՝ միենոյն գնով կ'կլլեցնեն այս կեղծերը հասարակութեան։ Հետեւապար ռուսական ճշմարիտ լասթիք գնելու համար պէտք է ուշադրութիւն ընել լասթիքներու տակի նուանկին մարքային, որուն մէջ պէտք է գրուած ըլլայ 1860 Թուականն և ՍԷՆ ՓԷՏԵՐՍՊՈՒՐԿ բառը ռուսերէն լեզուով։ Ռուսական ճշմարիտ լասթիքներուն կեղծերէն ունեցած գլխաւոր տարբերութիւնն նուանկիւն մարքային այս պարունակութիւնն է. հետեւապար կը խնդրեմ որ խանութպաններէն այս մարքան պահանջէք։
Օսմ. երկիրներու համար միակ ներկայացուցիչ
Մ. Ժ. ՄԷՐՃԱՆՕՖ
25 19

ԹԵՐԹՕՆ «ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ»Ի (14)

ՀԵԿՏՕՐ ՄԱԼՕ

ԱՆԱՌԱԿ ՈՐԴԻՆ

ԺԴ

Այս պարագաներուն մէջ, Մատլէն կարծեց թէ լաւագոյն էր Սաֆրուայի հետ վարուիլ այն կերպով որ անիկա հասկնար թէ ինք երբեք իր կինը պիտի չըլլար։ Եթէ այս համոզումը ներշնչէր անոր, անշուշտ անիկա եռ պիտի կենար իր խորհուրդէն։ Մարդ սիրայօժար չամուսնանար աղջկան մը հետ, որ բարձրաձայն և որոշապէս կ'յայտարարէ թէ չի սիրեր զինք։ Բայց գործերն իր յուսացածին պէս չեղան։ Սաֆրուա չվհատեցաւ և որովհետեւ Մատլէն կ'յարատեւէր իր վերապահումին և պաղութեան մէջ, հօրեղբօր կինը միջամտեց։—Սաֆրուա ի՞նչ ըրած է քեզ նայինք, հարցուց իրիկուն մը երբ Մատլէն երիտասարդ պաշտօնեային հետ սովորականէն աւելի խստութեամբ վարուած էր։

—Բայց ոչինչ։

—Այն ատեն ներէ որ ըսեմ թէ շատ հպարտ ես անոր հանդէպ։

—Հպա՞րտ։

—Այո, եթէ կ'ուզես, անողոք և կարծրասիրտ։ Սաֆրուա, ինչպէս գիտես, մեր բարեկամն է աւելի քան մեր պաշտօնեան։ Մեր բոլոր վստահութիւնը կը գրաւէ։ Եւ կ'աւելցնեմ որ ամէն տեսակէտով արժանի է այդ վստահութեան, արժանի է սիրուելու։ Երիտասարդ, ազնիւ, ուշիմ, բարեկիրթ ըլլալով, երջանիկ պիտի ընէ իր կինն և անոր փայլուն դիրք մը պիտի տայ ընկերութեան մէջ։

Ասիկա ըսելով Մատլէնի երեսը նայեցաւ ուշադրութեամբ, խորունկ ակնարկով մը չըջապատելով զայն համակ։ Ցետոյ, պահ մը խորհրդածելէ ետքը. չարունակեց.—Բանի որ Սաֆրուայի վրայ խօսեցանք, պատշաճ է մինչեւ ծայրն երթալ։

Եւ անոր երկու ձեռքերը բռնելով, իրեն քաշեց, աչքին տակ ունենալու համար։—Մոռցած չես որ ըսինք քեզ թէ մեր աղջիկը պիտի ըլլաս, ըսաւ։ Այն դերը, զոր կ'ուզենք կատարել քու կեանքիդ մէջ, ծանր պարտաւորութիւններ կը դնէ մեր վրայ։ Առաջինն և ամէնէն կարեւորն է խորհիլ քու ապագայիդ, այսինքն ամուսնութեանդ վրայ։

—Բայց...։

—Աղջկան մը համար բովանդակ կեանքն ամուսնութեան մէջ չի՞ կայանար։ Անշուշտ ըսել կ'ուզես թէ այս պահուն չես կրնար խորհիլ ամուսնութեան վրայ։ Մասնակից ենք քու զգացմանդ։ Բայց, դո՛ւն ալ կ'ընդունիս որ յանցաւոր պիտի ըլլայինք եթէ ներկայէն հոգը միայն ունենայինք։ Պարտաւոր ենք վաղուանով զբաղիլ և ա՛յս է մեր ըրածը։

Մատլէն մտիկ կ'ընէր վրդովուելով, զի որոշապէս կ'տեսնէր թէ ո՛ւր պիտի յանգէր խօսակցութիւնը։—Այսպէս տրամաբանելով, չարունակեց Տիկին Հօրուա—Տակինսօն, կարգ մը եսասէր ծնողներու պէս չենք ուզեր կարելի եղածին չափ շատ պահել մեզ վիճակած պատասխանատուութենէն և ամիսներէն մտադիր չենք կանխել այն օրն ուր պիտի բաժնուինք իրարմէ։ Հօրեղբայրդ ու ես կը սիրենք քեզ գորովագին և մեզ համար ցաւ մը պիտի ըլլայ այս բաժանումը, շատ մեծ ցաւ մը, հաւատա՛։ Ասիկա ըսելէս ետքը, կ'դառնամ Սաֆրուայի, որմէ սուուգէլ հեռացած չեմ որքան կրնայ են-թադրել տալ քեզ իմ խօսքերուս անկապակցութիւնը։ Կրկին փափաք մ'ունինք ուրեմն.—Քեզ ամուսնացնել և լաւ ամուսնացնել, նաեւ չբաժնուիլ քեզմէ։ Այս կրկին փափաքն իրագործելու միջոցը գըտած ըլլալ կ'կարծենք։ Չե՞ս գուշակեր թէ ի՞նչպէս։

Մատլէն չպատասխանեց։ Թերեւս, սպասելով, պիտի գտնէր պատասխան մը որ չվիրաւորէր իր հօրեղբօր կինը։ Ուստի սպասեց։—Քու հօրեղբօրդ և իմ խորհուրդս, չարունակեց Տիկին Հօրուա—Տակինսօն, Սաֆրուային տալ է քեզ իբր կին։

Կանխաւ գիտնալով, Մատլէն ձայն չհանեց։—Բան մը չե՞ս ըսեր։

—Մէկ բան մ'ունիմ ըսելիք. պատասխանեց Մատլէն։ Կ'փափաքիմ չամուսնանալ։

—Ներէն կ'ըսեմ թէ այս պահուն կ'հասկնանք ատիկա։ Բայց ես վաղուան խօսքը չեմ ըներ։ Ապագային համար եմ։

Այս յառաջարկը վշտագին մտածումներու առարկայ մ'եղաւ Մատլէնի համար։ Ի՞նչ պիտի ըսէին հօրեղբայրն ու կինն երբ յայտարարէր թէ չէր ուզեր ընդունիլ Սաֆրուան։ Ապերախտութեան նշան մը պիտի չտեսնէի՞ն այս պատասխանին մէջ։ Եւ այն ատեն, անոնց ցոյց տուած և իր վշտահար սրտին ա՛յնքան անուշ եկած սէրը պաղութեան պիտի չփոխուէ՞ր։ Անոնց աղջիկը չէր, և եթէ կ'ուզէր որ սիրուէր անոնցմէ, պէտք էր սիրցնել ինքզինքը և իր նպատակին հասնելու համար գէշ ճամբայ մ'ընտրել էր անոնց հակառակիլ և զանոնք վիրաւորել։ Երբ, ուսա՛ղ, առանց գտնելու կ'փնտռէր այն պատճառները որք պիտի կրնային համոզել իր հօրեղբայրն ու կինը թէ պէտք չէր որ վշտանային իր մերժումէն, Ռուանէն ստացաւ նամակ մը որ իրեն շատ մեծ վիշտ պատճառելով հանդերձ, պիտի կրնար կատարելապէս անգործադրելի ընել Սաֆրուայի հետ ամուսնութեան ամէն խորհուրդ։ Բանի մ'օր առաջ, հօրեղբայրը տուած էր իրեն շատ մը թուղթեր որք իր հօր պարտական եղած գումարներուն ստացագրերն էին։—Խոստացած էի քեզ յաջողապէս ի գլուխ հանել խեղճ հօրդ գործերը։ Խոստումս բռնեցի։ Այս թուղթերուն մէջ, զոր պէտք է պահես խնամքով. պիտի գտնես բոլոր պահանջատէրերուն միացորդ հաշուոց ստացագրերը։

Մատլէն նետուած էր անոր թեւերուն մէջ, և իր երախտագիտութիւնն յայտնելիք բառ չգտնելով, ողջագուրած էր զայն գորովագին։ Իր հօր պատիւն անաղարտ էր և ասիկա իր հօրեղբօր կ'պարտէր։ Բոլոր պարտքերը վճարուած էր քանի որ պահանջատէրք ստորագրած էին ստացագրերը։ Դրամի փոխարէն միայն ստացագիր կուտան։ Ռուանի նամակը ցոյց տուաւ իրեն թէ այսպէս տրամաբանելով կ'սխալէր և գործէ չէր հասկնար։ Այս նամակը գրկած էր ծերունի Տիկին մը, որուն հետ Մատլէն յաճախ յարաբերութիւն ունեցած էր բարեկամուհիի մը տան մէջ, և այս յարաբերութիւններուն յիշատակին վրայ յ'նլով էր որ Տիկինը կ'գրէր իրեն։ Բաւական անկանոն եղանակաւ մը փոխ տուած էր 10,000 ֆր., և Մ. Հօրուայի գործերը կարգադրելու պաշտօն ունեցող մարդէն հրաւիրուած էր 5000 ֆր.ով լինգնիլ և ամբողջին համար ստացագիր մը տալ։ Նախ մերժած էր։ Բայց գործի մարդը, որ բան մը մտիկ չէր ըներ, ըսած էր իրեն որ եթէ այս 5000 ֆր.ը մերժէր, ամէն բան պիտի կորսնցնէր, և ուրիշներուն խորհուրդ հարցնելէ ետքը, վերջապէս 10,000 ֆր.ի ստացագիր մը տուած և 5000 ֆր. առած էր։ Մինակ իրեն չէին ըրած այսպէս։ Ուրիշներ ալ, իրեն պէս, իրենց առնելիքին կէսը կորսնցուցած, բայց իրենցմէ պահանջուած ստացագրերը տուած էին։ Բայց եթէ այն պահանջատէրերը կրցած էին այս զոհողութեան հանդուրժել, ինք անոնց պէս լաւ կացութիւն մը չունէր։ 5000 ֆր.ի այս կորուստը կործանում էր իրեն համար, և այս պատճառաւ էր որ ուղղակի կ'դիմէր Օր. Մատլէն Հօրուայի, իր արդարասիրութեան, պատուաւորութեան և որդիական կարեկցութեան կոչում ընելով։ Այս նամակին ընթերցումը սրտաբեկութիւն պատճառած էր Մատլէնի։ Է՛հ, ի՞նչ։ Ա՞ս էր որ հօրեղբայրը կ'անուանէր «իր հօրը գործերը կարգադրած ըլլալ»։

Բայց գիշեր մ'անքուն անցընելէ ետքը, կարծեց թէ գտաւ միջոց մը որով ո՛չ միայն ամբողջովին պիտի վճարէր իր հօր պարտքերը, այլ և պիտի արգիլէր Սաֆրուան ամուսնութեան իր դիտումներուն մէջ յարատեւելէ։ Եւ նոյն օրն իսկ, հօրեղբօրն հետ իր սովորական պտոյտին ատեն, խորապէս յուզուած բայց նաեւ հաստատապէս որոշած, բացուեցաւ անոր։

ԺԵ

Մ. Հօրուա մէթօտիկ մարդ մ'էր ամէն բանի մէջ, նոյն իսկ իր զբօսանքներուն և հաճոյքներուն մէջ։ Ինչ որ ըրած էր անգամ մը, կ'ընէր երկրորդ, երրորդ անգամ, և մի՛շտ։ Այսպէս, սովորութիւն ըրած ըլլալով ամէն օր Շանզ Էլիզէ ելնել և իջնել, երբեք չէր անցներ կիսաբոլորը՝ հոն հասնելով, Յաղթական Կամարին շըրջանը կ'ընէր, 10—12 վայրկեան չափ կը դիտէր կառքերուն շարժումը Պուլոնիի անտառին ծառուղիին մէջ և կամաց կամաց Բարիզ կ'դառնար վեր ելնելու համար ընտրած մայթին հակառակ կողմէն իջնելով։ Մատլէն Շանզ Էլիզէ ելաւ, հօրեղբօրը թեւը մտած, առանց իր խնդրոյն վրայ խօսիլ համարձակելու, քաջութիւն տալով ինքզինքին, խօսելու համար ծառ մը, տուն մը, տեղ մ'որոշելով և այդ ծառն ու տունն անցնելով առանց բան մ'ըսելու։ Ո՛րքան պատրուակներ, ո՛րքան պատճառներ նոյն իսկ ունէր լռութիւն պահելու համար։ Հօրեղբայրը մտազբաղ էր։ Ողջունած էին զիրենք։ Իրենց քով պիտի գային։ Վերջապէս հասան կիսաբոլորին։ Պէտք էր կա՛մ որոշում տալ կամ եռ կենալ։—Օր մը մինչեւ Անտառ պիտի չերթա՞նք, ըսաւ ջանալով զուարթ չերեւալ մ'առնել մինչ սիրտը կ'սեղմուէր չափազանց։

—Մինչեւ Անտա՞ռ։

Եւ Մ. Հօրուա պահ մը աչքեցաւ մնաց, հարցնելով ինքզինքին թէ ի՞նչ նշանակութիւն կրնար ունենալ այսպիսի արտառոց խօսք մը։ Բայց անուշ ու ներդաշնակ ձայն մ'էր որ կ'խօսէր իրեն, և ազնիւ աչքեր էին որ կ'դիտէին զինք։ Ուստի զգաստացաւ։—Ստուգիւ ինչո՞ւ չերթանք մինչեւ Անտառ, ըսաւ։

—Ես ալ ատ կ'հարցնեմ։ Օդն սքանչելի է պտոյտի համար։ Ո՛չ տաք, ոչ պաղ։ Փոշի չկայ ցեխ չկայ և հրաշալի արեւամուտ մը կ'պատրաստուի Մօն Վալէրիէնի ետեւէն։

—Լա՛ւ ուրեմն, Անտառ երթանք, եթէ քալելէ չես վախնար։

Շատ չքալած, հասան Անտառին բերանը։

(Շար.) Թարգմ. ԺԻՐԱՅՐ ՇԻՐԱԿԱՑԻ